

KØGE 1914 1949

HIT MED HISTORIEN 2

GLIMT FRA DIN BY | GAMLE DAGE

Auktion i Storehedinge.

Lørdagen den 7de November d. A., Kl. 10^{1/2}. Fmd., lader Købmand Pughall-Petersen ved offentlig Auktion paa Hotel „Stevens“ i Storehedinge bortselge bl. a.:

Restpartiet af det tidligere Skomagermester Henriksen, Storehedinge, tilhørende Varelager, bestaaende af Damasko og Støvler, Herrestøvler, Piger, Drenges og Børneskjorte.

Endvidere bortselges en Del Lærred og Skjorteflonel, Uldtæpper, Herreveste, Smandstrøjer, Skjorter, Undertrøjer og Benklæder, Sokker, Drønghabitter, Sweater, Huer, Blusefl, Nederdele, Skjorter, Uldklokker, Dameveste, Høvederklæder, Strømper, Benklæder, Børnehuer m. m. m.

Intet oprabt Numer tages til bage.

Varer, som er købt paa Auktionen, ombyttes ikke.

Fødtøj kan fra Dato prøves i Forretningen.

Lokalet er opvarmet.

Vederhæftige Købere erholder Kreditt til 1ste Maj 1915.

Storehedinge, den 29. Oktober 1914.
Sagfører J. Træberg.

Møde.

I Valby Missionssal taler, om Gud vil, Missionær Petersen Søndag den 1ste November, Kl. 3 Eftermiddag.
Alle indbydes.

Foredrag i Strøby.

Husmandsforeningen indbyder til Foredrag med Lysbilleder fra de krigsførende Lande af Hr. Lærer Jørgensen, Karise, Lørdag den 2. November Kl. 7^{1/2}. Entré: Medlemmer samt Born 15 Øre, Ikke-Medlemmer 25 Øre. Eventuelt Overskud tilfalder de indkaldte Soldater.
Alle indbydes venligst.

Landbrugsforsørgere

I Landboretningerne begynder i Viby Onsdag den 4. November, Kl. 6 Eftermiddag.
Kildebrønde Fredag den 6. November, Kl. 5^{1/2} Eftermiddag.
L. Skensved Mandag den 9. November, Kl. 5 Eftermiddag.
Moderne begynder absolut præcis.

Holting Skole.

Aftenskolen begynder Fredag den 6te November Kl. 7.
NB. Hvis et tilstrækkeligt Antal Deltagere melder sig, begynder et Kursus i Landbrugsregnskab midt i November Maaned.
L. Pedersen.

Froslev Hesteassurance

afholder sin halvaarlige Generalforsamling Tirsdag den 3die November Kl. 5 i Forsamlingshuset, hvor der foretages Valg af 2 Bestyrelsesmedlemmer og en Suppleant samt Forhandling om et Andragende fra flere Medlemmer om at forhøje Vurderingen paa Foreningens Heste.
Bestyrelsen.

Hesteforsikringsforeningen Godthaab

afholder extra Generalforsamling Tirsdag den 3die November Kl. 3 i Yderholms Kro.
Dagsorden:

Midlertidig Forandring af Lovens § 4.
Gorslev, den 24de Oktober 1914.

Alle,

som interesserer sig for Afholdelse af et Regnskabskursus, indbydes til et Møde i Havlev Forsamlingshus Torsdag den 5. November Kl. 6^{1/2}.
Husmandsforeningen.

Karise Andelsmejeri.

Den skummede Mælk udover de 80 pCt. betales med 4 Øre pr. Kande fra 1ste November.

P. B. V.
Jens Pedersen.

Bjeverkov, Lidemark og Lelling Sognes Hesteforsikrings- forening

afholder extra Generalforsamling i Yderholms Kro Lørdag den 3die Oktober d. A., Kl. 5 Eftermiddag, med følgende Dagsorden:

Forslag fra Bestyrelsen om Udbetaling af fuld Erstatning for døde Heste.

P. B. V.
L. P. Mortensen.

Hesteforsikringsforeningen for mindre Hesteholdere i Strøby Sogn

afholder et extra Syn Mandag den 2. November for dem, som ønsker deres Heste sat højere op, ved Smed P. Jensen, Egede, Kl. 12, ved Kristoffer Eriksen, Strandvejen, Kl. 2, ved Niels P. Olsen, Tolvhuse, Kl. 4.
Niels P. Olsen.

Arbejdsmændenes Fagforening for Køge og Omegn

afholder ordinær Generalforsamling Lørdag den 31. ds., Kl. 7^{1/2} i »Dannevirke«.

Dagsorden:
Beretning, Regnskab, Valg af Bestyrelse, Eventuelt.
Bestyrelsen.

Haarlev Andelsmejeri.

Den halvaarlige Generalforsamling afholdes Lørdag den 31ste ds., Kl. 3 Eftermiddag. Den sædvanlige Dagsorden.

Paa Bestyrelsens Vegne
P. Lorentzen.

Biografen. Torvet Køge. Fredag og Lørdag Kl. 8 og 9^{1/2}. Søndag Kl. 4. 5^{1/2}, 6^{1/2}, 8 og 9^{1/2}. Dr. Nicholson og den blaa Diamant.

Et spændende Drama med en sølsom og mystisk Handling.
Stor Succes overalt.
Bemærk, at Forestillingerne paa Søndag begynder Kl. 4.

Min Gaard

i Greve, ca. 38 Tdr. Land, er til Salg straks.

Peter Petersen.

Vognmandsforretning

i Køge paa Hotel »Prindsens« er at faa til Leje fra April Flyttedag 1915 ved Henvendelse til Enkefru F. Hansen, Nørregade 3, Køge.

Vesterdal Højskole

Nr. Aaby St., Fyn) indbyder til et 5 Mdr. Højskole- og Landbrugskursus fra 3. Novbr. Kontrolassistent — Karle og Piger — uddannede. Understøttelse kan søges paa Skolen.
Chr. Gårde.

Hjemmesyerske.

En dygtig Syerske ønsker Familier at sy hos.

Niels Juelsgade 5¹.

Linnedsyning

samt Syning af Drengtøj og Kjoler udføres af Hansine Heller, Sierslev.

Haveanlæg

udføres.

Gartner Otto Isakov,
Vemmedrup, Køge.

Fiskefars

Extrafin Fiskefars a 35 Øre Pundet faas paa Fredag. Bestilling modtages hos

Chr. Daldorph.

Telefon 156.

Roskilde Andels- Svineslagteris Eksport

betaler i Ugen fra 29. Oktober til 4. November. Netto 100 Øre pr. 1/2 kg af rene, nylagte Æg.

Hvidkaal,

Rødkaal, Blomkaal, Selleri og Madgulerodder er til Salg hos
Parcellist Jakob Andersen,
Strøby Egede.

Flæsk, Kød og Fjerkræ

modtages til Forhandling. Afregning straks efter Salget.

J. P. Petersen,

Flæskehallen, København.
Telefon Vester 3534.

Et 4 Maaneders Føl

staar til Salg hos Parcellist H. P. Sørensen, Varpelev.

En ung Fedeko,

3^{1/2} Aar, er til Salg hos
Hmd. Jens Rasmussen,
Storemark, Storehedinge.

Tlf. 23. Karise. Tlf. 23.

Til Efteraar og Vintersæsonen er mit Lager forsynet med det bedste, der kan fremstilles fabrikmæssigt i lange Ridestøvler, alm. Smurt-læders og Boxcall lange Støvler, Militærstøvler samt brune og sorte chromgarvede alm. Snøre- og Hægstøvler til Damer, Herre og Børn.
Alt varmt Skind og Filtoftøj i Sko, Tøller og Slippers føres bade til voklene og Born.
Hele mit øvrige Lager af første Klasses Fabrikfødtøj, saa vel Støvler som Sko og i alle Faconer, bringes i Erindring.
Jeg fører kun prima Galoscher (Navn gratis).

Største Udvalg i Karise

og billigste Priser i Forhold til Varesnes Kvalitet.

Priserne er endnu ikke forhøjede.

Jeg fører alt, hvad der med Rimelighed kan forlanges i en velassorteret Skotøjsforretning med et Lager for 6000 Kr.
Bestillinger paa haandsydet Fødtøj modtages og alle Reparationer udføres hurtigt, elegant og solidt til de gangbare Priser.

Lars Nielsen,

Skomagermester.

Stort Cykle-Udsalg.

Hele Restpartiet ca. 45 nye Cykler, udsælges i disse Dage til meget nedsatte Priser. Nye Cykler fra 55 Kr.

Benyt Lejligheden til at købe billigt.

Cyklygter, Lys, Carbid, Dæk, Slinger og alle mulige Re-servedele til meget smaa Priser.

Cyklelageret „Kureer“,

Brogade 22, Køge. Telefon 173.

Nyheder i Vinter-Kjolestoffer

Det er ikke uden Grund

at flere og flere gør deres Indkøb i min Forretning, thi daglig bliver det be-
vist, at jeg stadig hævder mit Ry for at sælge de **gode** Manufakturvarer **bil-
ligst** i Køge. Aflæg min Forretning et Besøg eller se mine Vinduer, og De
vil hurtig blive overbevist om, at jeg ikke lover mere i Avisen end jeg kan
holde i Butiken. Udsalget er i Aar saa righoldigt, at enhver Smag og enhver
Pung kan blive tilfredsstillet.

Smagfulde Nyheder i Dame-Overtøj.

Største Oplag i Køge
af

moderne Ulsters

Alle Farver, ensfarvede eller tærnede,
fra 12 til 45 Kr.

Spaseredragter.

Alle moderne Faconer.

Blaa eller sorte Serges Alle kulørte Farver
fra 22 til 65 Kr. fra 15 til 58 Kr.

Extragode, vandtætte og luftfri

Gummitrakker

12, 15, 19, 22 Kr.

Tærnede Jaketter.

Mange Farver, fra 10 til 30 Kr. Sidste Nyhed: **Tærnede
Jaketter** med Kimono, Ærmer og Skød fra 19 Kr.

Korte og lange Kaaber

i Plyds, Fløjl og Astrakan fra 22 til 60 Kr.

Sorte Klædes-Frakker,

bedste heluldent Klæde med Fo'r, fra 22 til 55 Kr.

Kørekaaber

ISBN: 87-90252-58-6

© HENNING BJØRN LARSEN OG KØGE BYHISTORISKE ARKIV

LAYOUT OG FARVER: THORA FISKE GRAFISK DESIGN

AFFOTOGRAFERINGER: OLE STRUER

REPRODUKTION OG TRYK: SPECIAL-TRYKKERIE VIBORG A-S, 2003

BOGBIND: CHR. HENDRIKSEN & SØN A/S

KØGE MELLE KRIG OG FRED 1914-1949

Af Henning Bjørn Larsen
Redaktion: Birte Broch

HIT MED HISTORIEN 2

HIT MED HISTORIEN

er en værksérie om Køges historie udarbejdet til brug for undervisning og til inspiration for den alment interesserede. Bag projektet står selskabet Hit med Historien, som har til formål at fremme børns lokalhistoriske identitet og bevidsthed primært ved udgivelse af serien Hit med Historien. Det er et samarbejde mellem Køgebibliotekerne, Køge Byhistoriske Arkiv, Ellemarksskolen i Køge, Køge Museum og Amtscentret for Undervisning i Roskilde. Vi har fået stor hjælp af en gruppe på 10 børn, der har fungeret som konsulenter for projektet. Mange tak til dem og til de mange, der har hjulpet med billeder, oplysninger med mere.

Udover bogen består materialet af en hjemmeside på adressen: www.hitmedhistorien.dk

Web-redaktør er Jacob Kobbernagel. Her ligger der supplerende stof, man selv kan arbejde videre med.

Vi har været så heldige at kunne finansiere bogen gennem støtte fra Køge Kommunes Kulturudvalg og Børneudvalg. Hjertelig tak til begge udvalg. Desuden har de deltagende institutioner bidraget med personaleressourcer og kontorfaciliteter.

Dette er den anden bog i en planlagt serie på syv om forskellige afsnit af Køges historie. Vi valgte at indlede serien med bogen om Køge i 1950'erne og fortsætter nu med perioden umiddelbart inden, nemlig årene 1914-1949, altså tiden fra 1. Verdenskrigs udbrud og til lige efter afslutningen af 2. Verdenskrig.

Hvor intet andet er nævnt, stammer fotografierne i bogen fra Køge Byhistoriske Arkiv.

Køge, september 2003

*Inger Halleløv, Birte Broch, Karin Larsen, Britta O. Jensen,
Hanne Villadsen, Inge Christiansen og Jacob Kobbernagel*

KØGES HISTORIE

1914-49

INDHOLD

1914-1924 I VERDENSKRIGENS UDKANT s. 4

EVENTYRET OM VÆRFTERNE s. 8

BOLIGBYGGERI s. 10 GUMMIFABRIKKEN s. 12

ARBEJDERBYEN s. 15 BYEN VOKSER s. 18

EN NY TOGFORBINDELSE s. 20

FAMILIEN OG FRITIDEN s. 21

DEN SPANSKE SYGE s. 23

1925-1932 SVÆRE TIDER s. 24

KØGE KOMMUNE s. 26 SKOLERNE s. 27

JUNCKERS SAVVÆRK s. 30

AT VÆRE BARN OMKRING 1930 s. 34

1933-1939 PÅ VEJ MOD EN NY KRIG s. 37

FLERE ARBEJDSPLADSER s. 38

FRITIDEN s. 41 FORURENING s. 42

KØGE BOLDKLUB s. 43

1940-1949 BESÆTTELSE OG BEFRIELSE s. 44

SKOLERNE UNDER BESÆTTELSEN s. 45

FRYGTEN FOR LUFTANGREB s. 47

HVERDAGEN UNDER BESÆTTELSEN s. 48

MODSTANDEN s. 50 BEFRIELSEN s. 56

Extra-Numer.

Østsjællands Folkeblad.

Dagblad for Storehedinge-, Faxe- og Køgekredsen.

Kænselig Redaktør: Cand. jur. Edh. Swane.

Medstiftet:
Køge fra Nr. 4-1 og 4-87.
Faxe fra Nr. 4-87.
Storehedinge fra Nr. 4-87.
Abonnementpriser:
1. Hver uge 10 Øst. 1/2
2. Hver uge 10 Øst. 1/2

Telefoner:
Køge Nr. 143 (Redaktions-)
Nr. 142 (Køgekredsen)
Storehedinge Nr. 141, Faxe 141
Havslip Nr. 141
Havslip Nr. 141
Havslip Nr. 141
Havslip Nr. 141

1914 - 1924 I VERDENSKRIGENS UDKANT

I august 1914 udbrød der krig i Europa. Alle var sikre på, at krigen ville være hurtigt overstået, men den varede i fire år. Den bredte sig til store dele af verden og kostede millioner af mennesker livet. Da krigen sluttede i 1918, gav man den navnet Verdenskrigen.

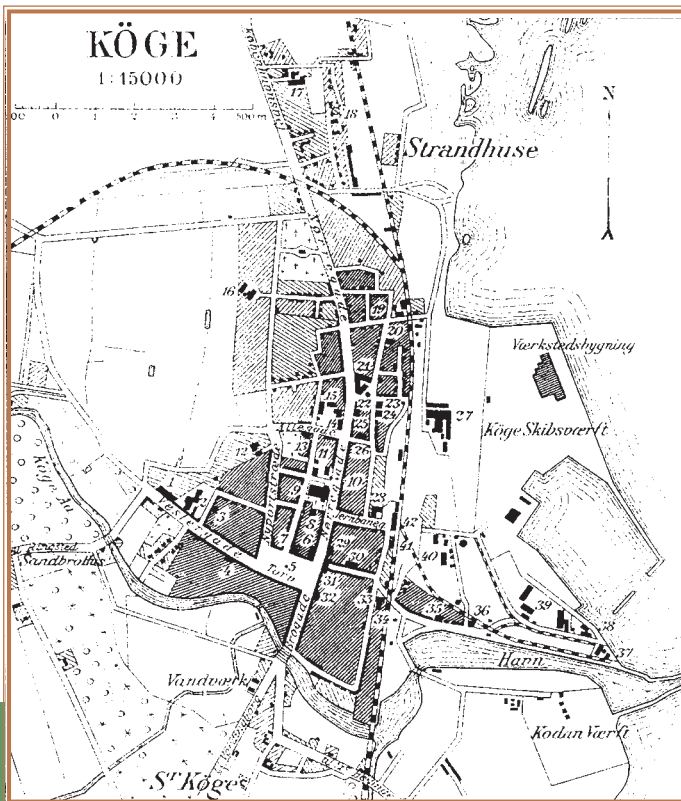
Ekstranummer af Østsjællands Folkeblad den 3. august 1914.
1. Verdenskrig er brudt ud.

Den sikre vej til Køge Havn.
Bekendtgørelse i Østsjællands Folkeblad den 11. august 1914.

Bekendtgørelse for sefarende.

Marineministeriet meddeler, at den Del af Køge Bugt, der er begrænset mod Øst af Allandsbøge Meridian (12 Grader 36 Linier ø. Længde), mod Syd af Køge Breddeparallel (55 Grader 27 Linier 2 n. Br.) og mod Vest og Nord af Sjællands og Amagers Kyster, er spærret for al Sejlsdags paa Grund af udlagte Miner.

Køge Havn kan besejles syd fra, naar Skibe holder sig syd for det spærrede Farvand.

Køge 1919

- 1 Alexandrastiftelsen
- 2 Køge Aktiebryggeri
- 3 Teknisk skole
- 4 Landbobanken
- 5 Mindestotte f. Fr. VII
- 6 Hotel Prinsen
- 7 Sparekasse f. Køge og Omegn
- 8 Alderdomshjem
- 9 Sct. Nicolaj Kirke
- 10 Mindesten f. kampen 1807
- 11 Borgerskole
- 12 Præstebolig
- 13 Missionshus Ebenezer
- 14 Velgørenhedsselskabets stiftelse
- 15 Toxens Skole
- 16 Sygehus
- 17 Køge Dampmølle
- 18 Storemølle
- 19 Fattiggård
- 20 Off. Slagtehus
- 21 "Norske Løve" (hotel)
- 22 Vandtårn
- 23 Byfogedkontor
- 24 Sct. Hans Kapel (katolsk)
- 25 Køge Bank
- 26 Niels Hansens Minde
- 27 Andelsvinslageri
- 28 Jernbanehotellet
- 29 Museum
- 30 Elektricitetsværk
- 31 Råd- ting- og Arresthus
- 32 Apotek
- 33 Forsamlingsbygning og Teater
- 34 Mindestotte f. slagene i Køge Bugt 1677, 1710
- 35 Toldkammer
- 36 Havnekontor
- 37 Petroleumssoplag
- 38 Køge Oliemølle
- 39 Trævarefabrik
- 40 Gasværk
- 41 Posthus, Telegrafstation
- 42 Banegård

Danmark erklærede sig neutralt, og det var vi under hele den store krig. Men det er svært at være et lille land, når de store slås. Så mange ting i hverdagen blev anderledes; det gjaldt i hele landet og i hver en by.

Natten efter krigsudbruddet kom de første danske soldater fra Roskilde og Næstved til Køge, og da morgenen kom, havde de sikret de centrale steder i byen. De blev de første af de sikringsstyrker, som kom til Køge i løbet af krigen.

Nogle dage senere blev der lagt miner ud i Køge Bugt. Fiskerne og andre søfarende fik besked på at holde syd om minefeltet, hvis de ville slippe ind i Køge Havn.

Soldaterne fra sikringsstyrken blev indkvarteret forskellige steder i byen: på Jernbanehotellet, i Teaterbygningen og nogle kom til at bo privat. De private værter fik 80 øre og et rugbrød pr. dag for hver soldat, de havde boende.

Inserater.

Alle Forespørgsler om Krigsbegivenheder
bedes fra i Dag rettet til vor nye
Telefon:

Køge 350,

som besvarer alle Forespørgsler. De bedste
Tider at rette Forespørgsler paa er Kl. 8—9
Formiddag og Kl. 6—8 Aften.

Østsjællands Folkeblad.

Krigen mærkes.
Østsjællands Folkeblad
august 1914.

8. Regiment til parade på
Køge Torv ca. 1916.

De udenbys soldater må have sat deres præg på byen. Soldaterne i Teaterbygningen gjorde værtshusene Guld-fisken og Skipperkroen til deres private dagligstue, og det har sikkert ikke gået stille for sig.

Undervejs kom Livgardens 3. Kompagni til Køge. De blev hurtigt meget populære, for de holdt udendørs koncerter for byens borgere.

Teltlejr vest for Køge til 1200 soldater fra sikringsstyrken i 1917.

Som krigen gik, blev der mangel på de fleste varer, og det blev en travl tid for kommunen. Der blev indført rationeringer – det var begrænsninger for, hvor meget man måtte købe og bruge.

Der skulle også spares på elektriciteten, så i maj 1916 blev der indført sommertid for at udnytte den lyse tid. Og oven i det hele så steg skatten. I 1914 helt op til 7,8 %!

Verdenskrigens problemer gav hidsige diskussioner i byrådet, men i de alvorlige tider fandt man alligevel sammen om at løse de mange problemer med priser og forbrug.

I 1917 trak den sidste kongevalgte borgmester, C. V. Ferslev, sig tilbage. Han blev afløst af overlærer H. J. Hansen, som blev Køges første folkevalgte borgmester.

Rationeringskortene skulle sikre, at alle fik lige del i det, der var mangel på.

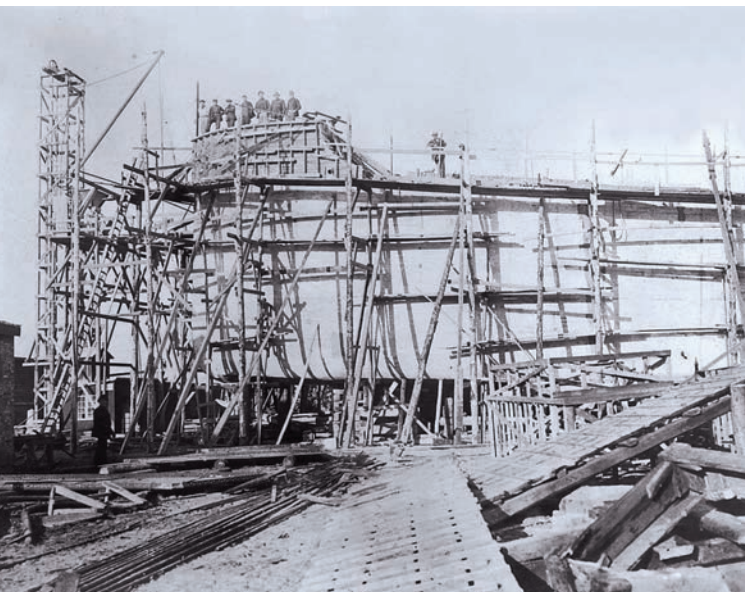
BRØDKORT											
JUNI OG JULI 1921											
grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4
1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4
grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4
1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4
grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4
1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4
grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4
1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4
grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4	grosk. Brødkort	JULI 1921	1/4
1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4	1 kg	1/4

Kvinder fik først valgret efter århundredeskiftet. Valglokalet på Køge Rådhus i 1918. Det var første gang, kvinder kunne deltage i et valg til Folketinget.

Under og efter 1. Verdenskrig kom flere store virksomheder til Køge, og dermed mange arbejdere. Her taler socialdemokraten Frederik Borgbjerg ved et arbejderstævne i Køge den 9. juli 1916.

På Codanværftet byggede man bl.a. jernbetonskibe, som blev bygget i en kæmpemæssig forskalningsform. Desværre viste det sig, at jernbetonen ikke kunne holde til rystelserne fra skibenes dieselmotorer. Codanværftet 1918.

EVENTYRET OM VÆRFTERNE

Under og efter Første Verdenskrig spekulerede mange mennesker i at tjene penge ved at sælge varer til de lande, der var i krig. Mange blev meget rige på den handel - de blev kaldt gullaschbaroner efter den gullasch på dåse, de solgte til Tyskland.

De tyske ubåde havde sænket mange skibe under krigen, og derfor var der brug for at bygge nye. Der var penge at tjene på skibsværfter, og i havnebyen Køge blev der i tiden umiddelbart efter krigens slutning bygget to nye skibsværfter.

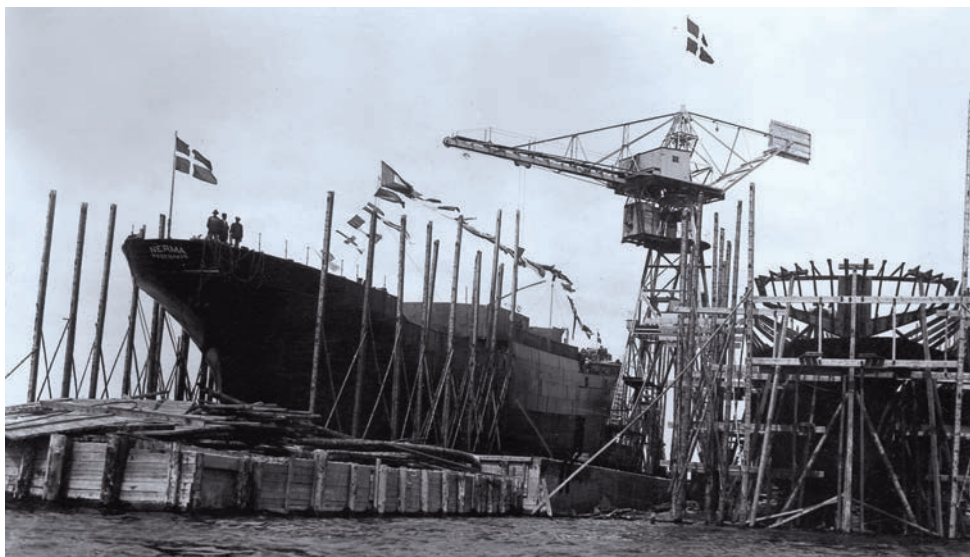
I 1918 stiftedes aktieselskabet ”Codanværftet”, og samme år begyndte bygningen af endnu et værft ”Aktieselskabet Køge Værft, Skibs – og Maskinbyggeri”, som var et meget større projekt end Codanværftet.

Codanværftet blev anlagt syd for havnen, hvor Roklubben nu ligger. Køge Værft blev anlagt nord for havnen på et opfyldt areal, og der blev bygget et nyt havnebasin direkte ud til Køge Bugt. I dag ligger Junckers Industrier på stedet.

Men krigen var slut, og den gode ide var ikke så god mere. På Codanværftet brast drømmen i 1921, og værftet blev erklæret konkurs. Bedre gik det ikke for Køge Værft. Her måtte man dreje nøglen om i 1923. Hvad der kunne sælges blev solgt, og den forladte værftsgrund lå øde hen, indtil en mand ved navn Flemming Juncker lejede den i 1930.

Det første jernbetonskib, som Codanværftet byggede, var færdigt i 1920. Det hed Triton.

Køge Skibsværft og Maskinbyggeri, der lå, hvor Junckers Industrier nu er.

BOLIGBYGGERI

Codanværftet havde på et tidspunkt 200 ansatte, og på Køge Værft var der arbejde til 440 mand. Så mange mennesker kunne man ikke skaffe i Køge. Samtidig var der brug for specialister som nittere, riggere og skibstømrere. Arbejdskraften måtte lokkes til udefra, og den skulle have et sted at bo, så der måtte bygges boliger til de ansatte.

Codanværftet byggede arbejderboliger i området Lyn-gen syd for havnen, på Codanvej; i dag hedder vejen Norgesvej.

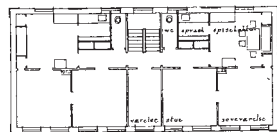
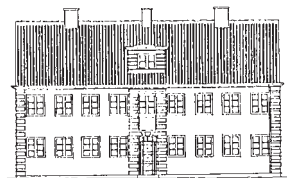
Køge Værft opførte det store boligkompleks Værftsgårdene på Østre Sandmarksvej.

Men den store drøm om de hurtige penge var forbi, og det samme var eksistensgrundlaget for de mange ansatte på de to værfter.

Nogle rejste fra byen igen, men mange mennesker i Køge var blevet arbejdsløse.

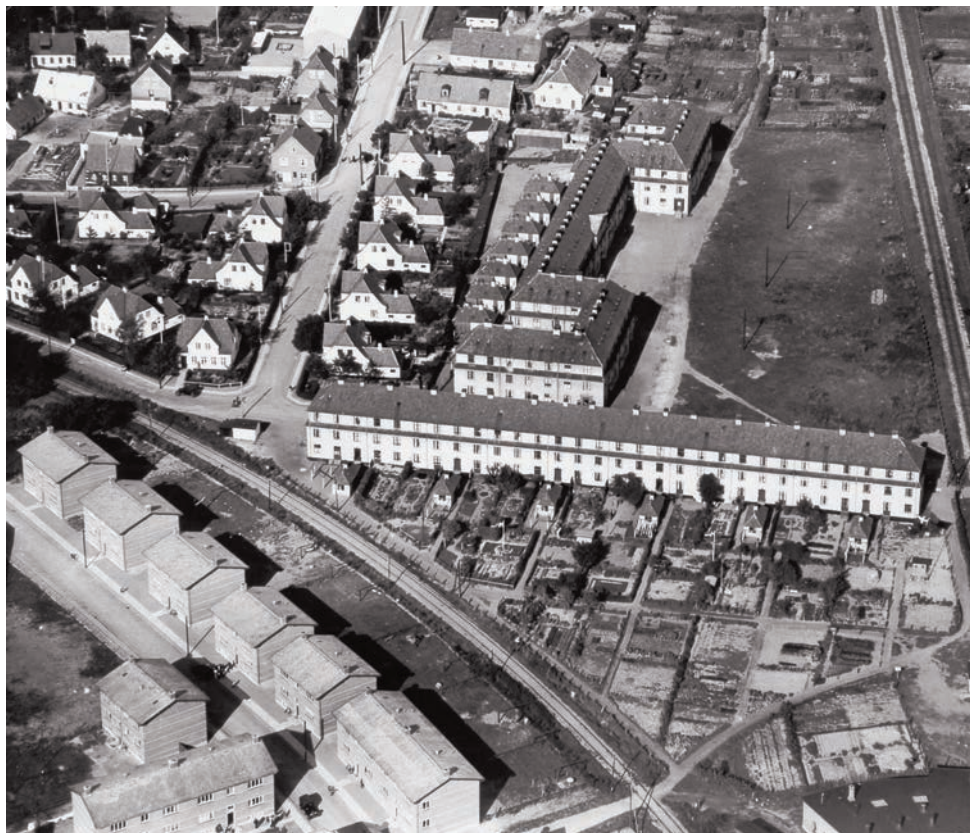
Åbassinet ca.1925. I baggrunden Codanværftets arbejderboliger.

Køge Værfts funktionærboliger på Nørre Boulevard.

Køge Værft opførte boligkomplekset Værftsgårdene på Østre Sandmarksvej til værftets arbejdere. De to blokke hed i folkemunde "Skrivebordet" og "Ligkisten". Ligkisten, midt i billedet, ligger der endnu.

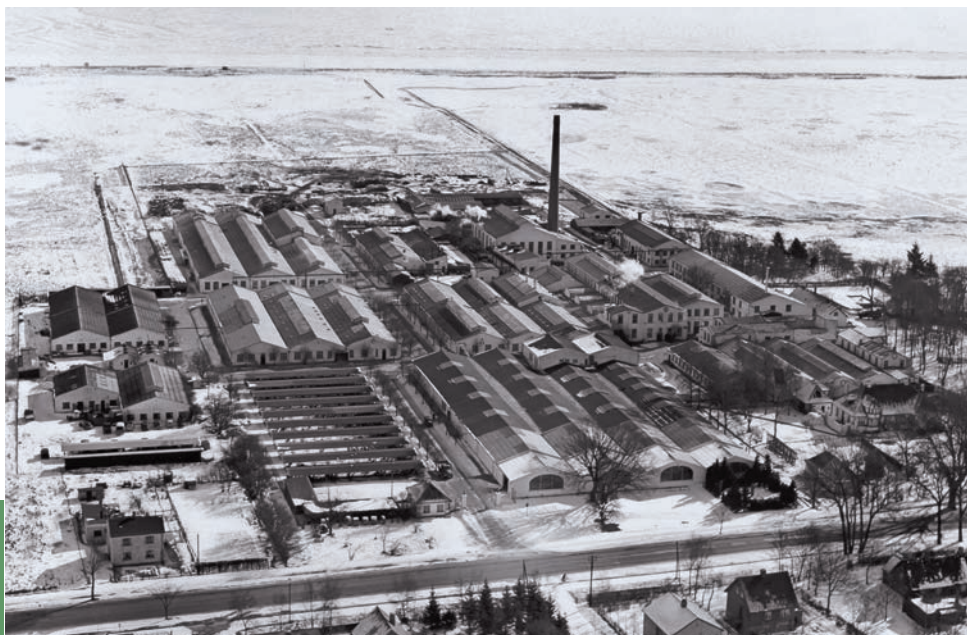

GUMMIFABRIKKEN

Lige som krigen gav vanskeligheder, gav den også muligheder. Det gjorde den for en af Køges største virksomheder.

I 1908 var Albert Theilgaard kommet til Køge. Han var ingeniør og havde som ung opfundet en metode, der kunne genbruge gummi. Og gummi var der mangel på; det blev brugt til mange ting, næsten som plastik i dag. Theilgaard flyttede sin virksomhed til Køge, og kort før krigen begyndte ”Dansk Afvulkaniseringsfabrik” produktionen af cykeldæk og cykelslanger. Det blev en rigtig god forretning under krigen, selvom det i slutningen blev svært at fremskaffe brugt gummi til fabrikationen. Men det gik godt, og på trods af klager fra utilfredse kunder – det var jo erstatningsvarer – voksede fabrikken støt. Ved krigens slutning blev konkurrencen hårdere, og den altid dynamiske direktør Theilgaard lagde produktionen om til bildæk og til galocher. Galocher var en slags overtrækssko til udendørs brug. Fabrikken blev udvidet igen, og den skiftede navn til ”Dansk Galoche - og Gummifabrik”. Det gik godt, i begyndelsen af 1920’erne var der ansat 400 mennesker på fabrikken.

Luftfoto af Gummifabrikken i 1930’erne.

I 1923 gik det galt. Theilgaard røg ind i en likviditetskrise; han kunne ikke skaffe de lån, der altid er brug for, når man driver en virksomhed, og fabrikken blev erklæret konkurs. Theilgaard selv blev beskyldt for ulovligheder og blev anholdt på Hotel Prinsen på Torvet under megen dramatik.

Det blev en lang retssag, hvor Theilgaard med sin evige kampånd bed hårdt fra sig. Efter mange retsmøder blev han frikendt, og i 1929 blev han tilkendt erstatning. Undervejs studerede Theilgaard jura for at kunne forsvare sig, og faktisk var han tæt på at tage sin eksamen som jurist, da han døde i 1936.

Albert Theilgaard.
1920'erne.

Personalet fra Codan opstillet til fotografering, 1925.

Annonce fra 1922-23 for
Theilgaards dæk. Bemærk
det nationale islæt.

Fabrikken blev solgt efter konkursen, men de nye ejere ansatte Theilgaards to sønner som direktører i virksomheden.

Nu blev der produceret gummistøvler på fabrikken, og i de bedste perioder blev det til 3500 par om dagen. Fabrikken havde op mod 1700 ansatte; det var en stor og vigtig arbejdsplads for Køge by. Det er den stadig, i dag hedder den "Codan Gummi A/S".

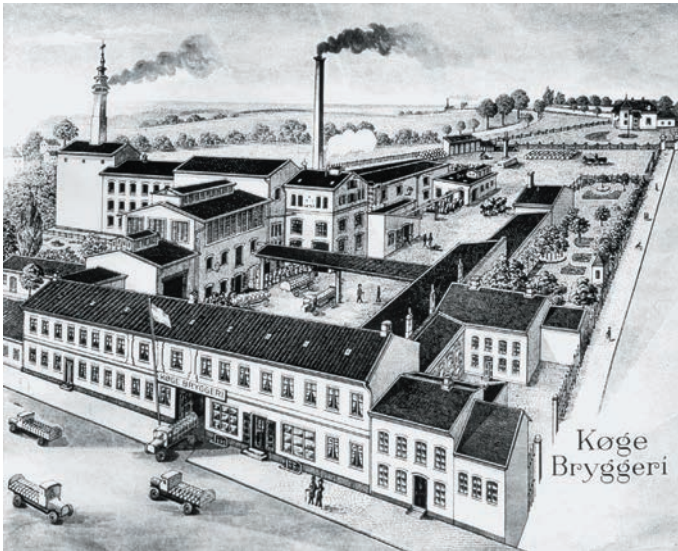
Gummifabrikken rev en bank med sig i faldet, da den gik konkurs. Theilgaard havde været den store kunde i Landbobanken i Køge, som havde 2,6 millioner kroner til gode hos ham, og da Theilgaard faldt, faldt banken med ham. I 1924 måtte Landbobanken i Vestergade lukke.

Senere blev der også produceret dukker på Gummifabrikken. Annonce fra 1950.

Kvindelige arbejdere på Gummifabrikken i 1930'erne.

Køge Bryggeri i Vestergade, formentlig i 1920'erne. Bryggeriet blev grundlagt i 1860. Det brændte i 1935 og lukkede i 1941.

Bygningsarbejdere fra Køge i arbejdstøjet, ca. 1915.

Snedkerværksted i Køge i midten af 1920'erne.

Carl F. Aarsøs guldsmedeforretning i Nørregade 10, ca. 1919.

Tiden efter Første Verdenskrig blev præget af politisk uro. I 1919 satte arbejdsgiverne i Køge hælene i. På Køge Oliemølle udviklede en mindre konflikt om løn sig til en styrkeprøve mellem arbejdsgivere og arbejdere. I december måned blev 300 familier ramt af lockout, dvs. at de blev lukket ude fra arbejdspladsen, og det gav et par hårde vintermåneder for de ramte familier. Der kom ikke meget ud af konflikten, det hele fortsatte stort set som hidtil.

Slagtere på Køge Torv,
ca. 1920.

Fiskehandlere på Køge Torv,
ca. 1920.

Læringleforeningen i Køge,
Fakse og Store Heddinge
på udflugt, ca. 1915.

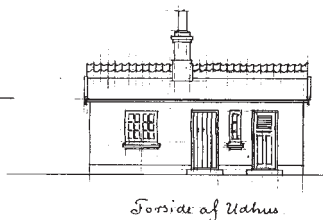
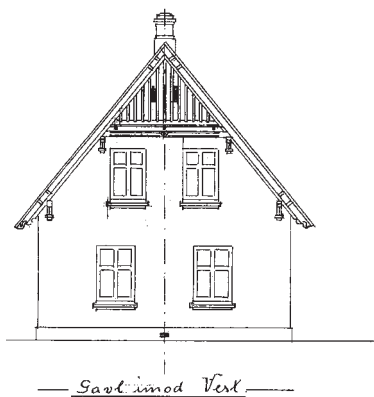
BYEN VOKSER

I tiden efter Første Verdenskrig begyndte Køge for alvor at vokse. Det var en naturlig følge af de store virksomheder, der etablerede sig i byen.

Bolignøden var stor, og der blev stiftet flere byggeforeninger med det formål at bygge arbejderboliger. Den første forening, Køge Byggeforening, opførte i 1917 tretten to-familieshuse på Østre Sandmarksvej; de fik Køge Værfts boliger til nabo nogle år senere. Samme år blev der udskrevet en konkurrence om udformningen af et nyt boligkvarter syd for havnen, der skulle hedde "Lyngen".

Et af byggeforeningen Gammel Køges huse på Johannevej. I et udhus var der WC, vaskerum og plads til at holde høns.

Husene var i to etager med tre værelser, kammer, køkken og tørreloft.

De fleste vaskede sig dog i køkkenet. Rigtigt bad fik man i skolen eller på den kommunale badeanstalt, som var åbnet i 1922 under gymnastiksalen på Brochmands Skole. Det kostede 50 øre for et brusebad og det dobbelte for et karbad.

Køge Byggeforenings boliger på Østre Sandmarksvej, ca. 1930.

Byggeforeningshuse på Strandvejen set fra strandsiden. Husene blev opført 1920.

Sveasvej 8. Huset på Sveasvej 8 blev bygget i 1929 af arbejdsmand Rasmus Madsen. Foto: Hans Sode-Madsen

Køge-Ringstedbanens
åbning den 3. august
1917.

Københavnsvej ved Køge-
Ringstedbanens over-
skæring lige syd for Jens
Johansensvej. Ca. 1925.

Østsjællands Folkeblad den
11. februar 1919.

EN NY TOGFORBINDELSE

I august 1917 åbnede Køge-Ringstedbanen. Mange forventede, at en ny jernbaneforbindelse til byen ville styrke havnens betydning. Det havde voldt mange gen-
vordigheder at etablere den bane, og problemerne fortsatte efter åbningen. Blandt andet handlede det om kommunernes manglende lyst til at betale. Køge-Ringstedbanen fik aldrig rigtig fodfæste, og i 1963 ophørte togdriften Køge-Ringsted.

Enepige.

Dygtig yngre eller ældre Pige kan faa en god Plads fra 1ste Marts paa Frederiksberg. Løn 30 Kr. til Begyndelse. Eget Værelse. Billet, mrk. 451, bedes indlagt i dette Blads Expedition i Køge.

En ældre Pige

eller Enke kan faa Plads som Husbestyrerinde hos
Husmand Niels Jørgensen,
Ejby Mose.

En ældre Pige

eller Enke kan faa en let Plads fra 1ste Februar hos
Handelsmand Mads Nielsen,
Klippe.

En Pige

og en konfirmeret Dreng kan faa Plads fra 1ste Maj hos
Gaardejer Mads Olsen,
Klippe.

En proper og flink Pige,

kendt med daglig Madlavning og Rengøring, kan fra 1ste Maj faa Plads hos

Fru Konsul Petersen,
Køge.

Ung Pige,

der har Kendskab til daglig Madlavning, kan faa Plads straks eller fra 1ste Marts.

N. Rørbech,
Tlf. 33. Diansund St.

En flink Pige

i 17-18-Aars-Alderen, som vil malke, kan faa Plads fra 1ste Maj hos
Gaardejer H. P. Nielsen,
Hedeys, Greve Mark pr. Taastrup.
Tlf. Greve 47.

En Pige

søges til Marts.
Installatør Andreassen,
Hørlev.
Tlf. Hørlev 6.

En flink Pige,

kan faa Plads straks eller fra 1ste Maj hos

FAMILIEN OG FRITIDEN

Familiernes liv blev væsentligt ændret efter Første Verdenskrig.

Børnearbejde var ikke mere så nødvendigt for familiernes økonomi, og tanker om, at barndommen havde sine egne værdier, vandt frem. Børn fik mere fritid, og de fik mulighed for at dyrke fritidsinteresser; de dyrkede sport, de blev spejdere, og de meldte sig ind i forskellige ungdomsorganisationer.

Om sommeren badede man fra strandene ved Nordre og Søndre Strand eller fra Køge Søbadeanstalt.

Camping, eller lejrlivet, som det hed dengang, var ved at vinde frem. Mange unge pakkede deres telte bag på cyklen og drog på lejrtur.

I 1917 blev der oprettet en afdeling af Det Danske Spejderkorps i Køge. Billedet af pigespejderne er fra 1922.

I 1921 dannedes en lokal afdeling af det socialdemokratiske D.U.I. i Køge. Billedet er fra tiden 1927-28.

Fra midten af 1920'erne tog campinglivet et vældigt opsving. Billedet er fra Søndre Strand i 1937. Indianerteltet er blikfang for Køge Teltfabrik.

Køge Svømmeklub 1929.

Køge Cykelklub 1927.

Når vinteren kom, blev det tid for at løbe på skøjter; det var meget populært.

Skulle de unge ud for at more sig, kunne de tage i "Palmehaven", som restauratør Carl Bruun åbnede på Torvet i 1923.

Ville man ud at se sig om, brugte man cyklen. Bilen var stadig ny og mest for de velhavende og de få. At tage kørekort var lige så nyt som det at eje en bil. Da en af de lokale læger skulle tage kørekort, bad Erik Svarre, som var redaktør på Østsjællands Folkeblad, den motorsagkyndige om lov til at køre med for at beskrive prøven for sine læsere. Da prøven var slut på Køge Torv, fik Svarre at vide, at han også havde fået sig et kørekort. Han havde jo været med på turen.

Det var i tiden omkring Første Verdenskrig, at de første

Hafnia-Biografen

Torvet, Køge.

Søndag den 12te ds. Premiere.

Pligtens Offer.

Stort amerikansk kinematografisk Sensationsdrama i 4 Akter. I Hovedrollen Amerikas fineste Karakterfremstillere **Hobarth Basworth.**

Forestilling: Søndag og Fredag Kl. 4, 6 og 8. De øvrige Dage i Ugen Kl. 8.

Det forunderlige nye, der hed levende billeder på film, var også kommet til Køge. Her en annonce fra Hafnia, som året efter i 1919 flyttede til Nørregade 10 og skiftede navn til Kosmorama.

Et af de nye automobiler på Torvet 1921. Det er byens grisehandlere i bilen.

sommerhuse blev bygget af Køges borgere. Det var, i hvert tilfælde i starten, de mere velhavende, der nød "landliggerlivet" om sommeren. Der blev bygget sommerhuse nordpå mod Solrød, i Strandskoven syd for Køge og i Strøby Egede.

DEN SPANSKE SYGE

I slutningen af Første Verdenskrig blev Køge ramt af influenza, den frygtede Spanske Syge. Det siges, at epidemien var en følge af krigen. Sygdommen, som mest ramte yngre mennesker, nåede sit højdepunkt i 1918, og den kom til at koste 11.400 danskere livet. På verdensplan var det 20-40 millioner mennesker.

Det fortælles fra Køge, at man i hjemmene juleaften 1918 bar barnesengene med de syge børn ind til juletræet, så de alligevel kunne være med til at fejre jul. Køge slap rimeligt billigt. I 1918 var der registreret 18 døde af sygdommen.

Elever efter præliminæreksamen fra Tøxens Skole 1909. Yderst til venstre sidder Gudrun Andersen. Hun blev gift Falch og fik i 1917 en datter. I 1918 døde hun 25 år gammel af Den Spanske Syge.

Fem unge piger i Køge 1913. I midten Nicoline Borum, der blev sygeplejerske. Hun døde i 1918 af Den Spanske Syge, 25 år gammel.

Medlemmer af familien C.F. Petersen på den private badestrand ved Strøby Strand i 1919.

Iskiosken ved Køge Bro i sommeren 1924.

Kontor:
Lithuan 10. afd., Expedition 8-1 og 2-40.
Tredobbelte 10. 8-6. Lær 10. 8-6.
Håndtryk 10. 8-6.
Abonnementer:
1 Kr. 50 for Resten af 1 By og 100 for 100.

Østsjællands Folkeblad.

Trykkeri:
Page 181 (Reaktioner) og 10. (Reaktioner)
Mærkning 20. (Reaktioner) og 10. (Reaktioner)
Side 14. Håndtryk 8.
Abonnementer:
1 Kr. 50 for 100. pr. Lær, Håndtryk 10. 8-6. pr. Lær.

(Stranumer.)

Ansvarlig Redaktør: cand. jur. Erik Soer.

Østsjællands Folkeblad kan bestilles hos alle Postkontorer. Postbetjening og bet. af stedlige Landpostbureauer samt hos Møllede Expeditionsbureauer, Rygsundskade 1. Kage, og hos Møllekontorer i Stenbøl og 100.

Nr. 36 A.

Tirsdagen den 11. November 1918.

43. Hælgang

Vaabenstilstanden kræver Tysklands Kapitulation.

Betingelserne er i Dag offentliggjort fra Berlin.

Krigen er slut. Østsjællands
Folkeblad den 11.11.1918.

1925 - 1932 SVÆRE TIDER

Danmark var stort set sluppet helskindet igennem Første Verdenskrig, men den gamle og trygge tilværelse var slået i stykker. Tiden efter krigen blev præget af

Brandfolk i Rådhusets gård 1930. Kort efter århundredeskiftet havde Køge fået et kommunalt brandvæsen, som var stationeret på Rådhuset i Bygårdsstræde.

arbejdsløshed og politisk uro, selv om der var perioder med vækst og fremgang.

Faktisk så det hele ret lovende ud i slutningen af 1920'erne, men så brød den amerikanske økonomi sammen, og de dårlige tider bredte sig til resten af verden. Helt galt blev det i Danmark op mod 1933. Det var det år, politikerne enedes om en række indgreb, der blandt andet skulle beskytte det danske erhvervsliv, og som fik navnet "Kanslergadeforliget". Det forlig fik også betydning for erhvervslivet i Køge.

Køge i begyndelsen af
1930'erne.

KØGE KOMMUNE

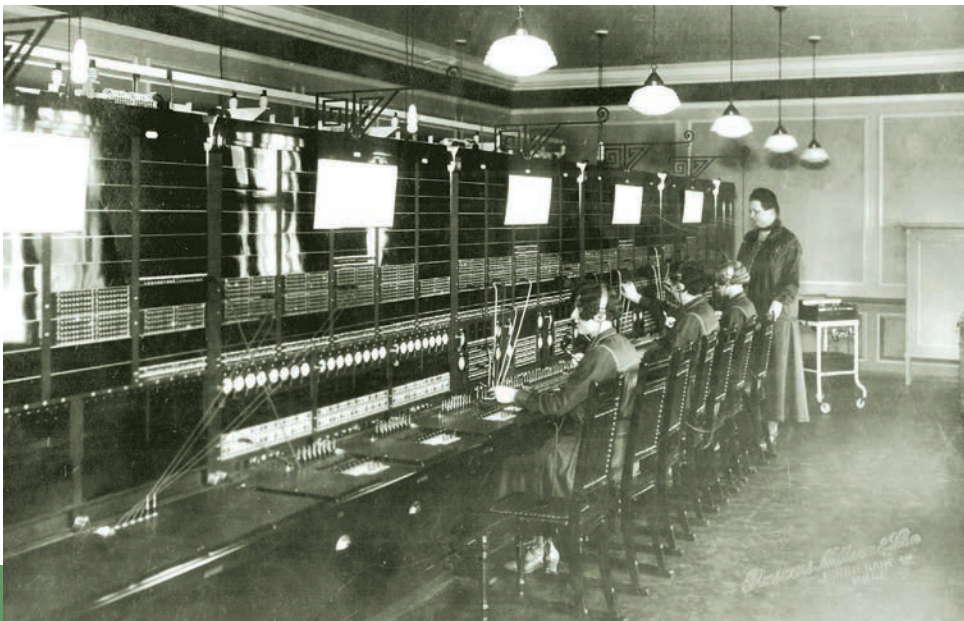
Arbejdsløsheden havde været stor i Køge i 1920'erne, ikke mindst på grund af lukningen af de to store værfter. En del af de arbejdsløse værftsarbejdere var rejst videre, men mange havde bosat sig i byen. Selv om Gummifabrikken gav arbejde til en del af de arbejdsløse, stod byrådet over for store problemer med at afhjælpe arbejdsløsheden. Derfor besluttede man sig for at sætte nødhjælpsarbejde i gang, blandt andet ved at anlægge nye veje. Det skulle kommunen betale, og det klarede den med lån. Men omkring 1930 havde kommunen så stort et underskud, at Indenrigsministeriet skred ind, og Køge Kommune fik ordre til at afvikle sin gæld i løbet af fem år. Det blev hårde tider, men i midten af 1930'erne var Køge atter kommet på ret køl, og i 1939 kunne en stolt borgmester Niels Albrechtsen fremlægge et kommunalt regnskab med et overskud på 104.000 kroner i kommunekassen.

Midt i alle besværlighederne var der dog tid til at tænke på andet end penge. I 1928 blev det besluttet at "Kjøge" i fremtiden skulle staves "Køge".

Køges nye telefoncentral på Torvet 21 i 1929.

Byrådsmedlemmer ved grundstensnedlæggelsen til aldersrenteboligerne på Slagterivej, 1938. Grundstensnedlæggeren er borgmester Niels Kofoed. Bag ham ses Niels Albrechtsen.

Elever fra realklassen på Tøxens Skole på skovtur ca. 1923.
Eleverne er ca. 17 år gamle.

Annonce i Østsjællands
Folkeblad d. 12. august 1914
fra Tøxens Skole om prøver,
indmeldelse og mødetider i
det nye skoleår.

SKOLERNE

Efterhånden som indbyggertallet steg i Køge, opstod der pladsmangel på skolerne i byen. Allerede i 1913 var Tøxens Skole blevet udvidet med en ekstra bygning med otte klasseværelser. I 1930 kom der endnu otte til, og i 1937 gymnastiksal og fysik- og biologilokale.

I øvrigt kan man af lærerrådsprotokollen fra Tøxens Skole i 1924 læse, at man nu har indført en forbedring i faget skrivning, nemlig ”Taktskrivning”.

Skoledagen, i hvert fald på Tøxens Skole, bestod af 50 minutters lektioner og lå mellem klokken 8 og klokken 16.10.

Indtil 1929 var Tøxens Skole en betalingsskole, hvor forældrene betalte skolekontingent for deres børns skolegang. Skolen havde et antal fripladser, som blev tildelt for et år ad gangen og kun, hvis skolen skønnede, at eleven var flittig og opførte sig ordentligt.

Tøxens Skole i Køge.

Efter endt Sommerferie begynder det ny Skoleaar Tirsdag den 18de August Kl. 12. Samme Dag Kl. 9 møder de ny Elever, der skal prøves, og ny Elever kan indmeldes; dog har Skolen kun Plads til nogle faa Elever i 2den og 1ste Realklasse, 6te og 1ste Klasse. Eleverne i 2den og 1ste Klasse skal først møde Onsdag Kl. 12. Ny indmeldte Elever betaler ikke Kontingent for August.

C. Dahl,
Overlærer.

Brochmands Skole hed indtil 1924 Borgerskolen.

SKOLE SKEMA

NAVN: *Christian Christensen* SKOLE: *Tøxens* KLASSE: *2. a*

Kl	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Kl
7-8							7-8
8-9	<i>Historie</i>	<i>Tysk</i>				<i>Engelsk</i>	8-9
9-10	<i>Regning</i>	<i>Arbejde</i>		<i>Engelsk</i>	<i>Regning</i>	<i>Regning</i>	9-10
10-11	<i>Arbejde</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Tysk</i>	<i>Historie</i>	10-11
11-12	<i>Regning</i>	<i>Regning</i>	<i>Tysk</i>	<i>Regning</i>	<i>Tysk</i>	<i>Engelsk</i>	11-12
12-1	<i>Tysk</i>	<i>Tysk</i>		<i>Regning</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Engelsk</i>	12-1
1-2	<i>Arbejde</i>	<i>Historie</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Arbejde</i>	<i>Engelsk</i>	<i>Tysk</i>	1-2
2-3	<i>Arbejde</i>		<i>Engelsk</i>	<i>Engelsk</i>			2-3
3-4							3-4
4-5							4-5

Rich^s er den rigtige Kaffetilsætning

Hver Dag: Kaffe med Rich^s 1946/113

Der er et Billede til Børnene i hver stor Pakke Rich^s

Christian Christensens skema fra 2. realafdelingsklasse på Tøxens Skole. Det svarer til syvende skoleår.

Skoleudflugt, ca. 1931.

Lærerstaben på Tøxens Skole i 1934. Nederste række nr. 4 fra venstre er skoleinspektør Jørgen Boelskov, og nr. 6 er borgmester Kofoed.

Skoleklasse ca. 1925, formentlig på Brochmands Skole.

Christian Christensens karakterbog fra 1930-1931 fra Køge Kommune- og Realskole.

December 1930.		Marts 1931.	
	Bemærkninger:		Bemærkninger:
Dansk, mundtlig	<i>m/x</i>	Dansk, mundtlig	<i>u/g</i>
Dansk, skriftlig	<i>m/x</i>	Dansk, skriftlig	<i>m/x</i>
Regning	<i>m/x</i>	Regning	<i>u/g</i>
Skrivning	<i>u/g</i>	Skrivning	<i>m/g</i>
Historie	<i>u/g</i>	Historie	<i>u/g</i>
Geografi	<i>u/g</i>	Geografi	<i>u/g</i>
Naturhistorie	<i>u/g</i>	Naturhistorie	<i>u/g</i>
Naturlære		Naturlære	
Tegning		Tegning	
Engelsk	<i>m/x</i>	Engelsk	<i>m/x</i>
Tysk	<i>m/x</i>	Tysk	<i>u/g</i>
Aritmetik	<i>m/x</i>	Aritmetik	<i>u/g</i>
Geometri		Geometri	
Orden	<i>m/x</i>	Orden	<i>m/x</i>
Klasselærers Underskrift: <i>Ellen Skenevig</i>		Klasselærers Underskrift: <i>Ellen Skenevig</i>	
Faders, Moders eller Varges Underskrift: <i>H. Christensen</i>		Faders, Moders eller Varges Underskrift: <i>H. Christensen</i>	

Student anno 1927.
Kjolen er syet af tyndt kamgarn. (Foto: Simon Botfeldt, Køge Museum).

JUNCKERS SAVVÆRK

ENDNU EN STOR VIRKSOMHED KOMMER TIL KØGE

I 1930 lejede Flemming Juncker, som var uddannet i skovdrift, en del af det nedlagte Køge Værft. Her ville han fremstille sveller til jernbanespor. Det gik ikke alt for godt i starten, faktisk så skidt, at Juncker prøvede at sælge sit firma til Collstrops Imprægneringsanstalt. Det lykkedes ikke, og Juncker fortsatte. Juncker vidste, at kun 25% af de fældede bøgetræer blev udnyttet, resten blev brugt til brænde. Det var denne rest, som kom til at skabe den industri, som stadig er en af Køges største industrivirksomheder. Blev træet forarbejdet rigtigt, kunne det skæres i mindre stykker, der så blev limet sammen til en ny ide: parketgulve af bøgetræ. I 1933 købte Juncker hele den gamle værftsgrund og gav sit firma navnet "Junckers Savværk A/S". De første år gav ideen underskud, men i 1937 kunne firmaet fremvise det første overskud på 18.000 kroner.

Flemming Juncker var tit uenig med dem, som havde skudt penge i hans firma, og op gennem årene blev det til op- og nedture for virksomheden. I dag er "Junckers Industrier A/S" en af Køges største arbejdspladser.

Flemming Juncker (th.) lykønsker arbejdsmand Ejnar Hedemar Petersen, som i 1971 har arbejdet i 40 år på Junckers Savværk. Flemming Juncker, der i øvrigt var en betydningsfuld leder i den danske modstandsbevægelse under 2. Verdenskrig, døde i 2002 i en alder af 97 år. (Dagbladet).

Svelleskæring på A/S Junckers Savværk i 1932.

Ansatte på Gummifabrikken stillet op til fotografering med deres cykeldæk. Ca. 1930.

Dansk Galoche- og Gummifabrik var en af de virksomheder, som fik glæde af Kanslergadeforliget. Ud af forliget kom den såkaldte Valutacentral, som regulerede importen af varer fra andre lande. Det gavnet i høj grad Gummifabrikken og gav den gode levevilkår de kommende mange år.

Arbejdere med jernbane-sveller på imprægneringsanstalten R. Collstrop A/S. Ca. 1935.

I 1930'erne betød store virksomheder som Collstrops Imprægneringsanstalt, Køge Andelssvineslagteri, Køge Trævarefabrik, Dansk Galoche- og Gummifabrik, Dansk Limfabrik (Danalim) og nu Junckers Savværk, at Køge var blevet en industriby.

Men det var ikke kun de store industrier, der gav beskæftigelse. Handels- og kontorfogene var vokset i takt med de store arbejdspladser i industrien, og nu begyndte den offentlige sektor at følge med.

Helge Jensen, der kom i lære på kommunekontoret i 1927 har fortalt, hvordan han blev elev. Hans geografilærer, som var borgmester Kofoed, spurgte ham, hvad han skulle lave, når han var færdig med skolen. Det vidste han ikke. ”Du kan gå op til forsørgelsesinspektøren, han skal have en elev, du kan sige, at jeg har sendt dig”. Men først blev Helge prøvet i diktat; da den var blevet gennemlæst, fik han lærepladsen. Helge Jensen blev senere Køge Kommunes socialinspektør.

Luftfoto af Køge Andelssvineslagteri øst for Niels Juelsgade ud mod stranden. Slagteriet lukkede i 1976.

Næste side:
Køge Trævarefabrik blev grundlagt 1903. Det vigtigste produkt var træsko. Fabrikken blev senere overtaget af Junckers Industrier.

Køge Havn, ca. 1930. Køge var en by med flere virksomheder inden for træindustrien.

Kontorinteriør fra Køge Andelssvineslagteri, ca. 1920.

Arbejdere på Collstrops Imprægneringsanstalt, ca. 1935.

Køge Havn, ca. 1931. Havnen var af stor betydning for de mange industri- og virksomheder i byen.

AT VÆRE BARN OMKRING 1930

Jens Gerhard Svendsen fortæller om livet som barn i Køge omkring 1930:

”Der var mange børn i vores kvarter. Vi var altid en 6-7 stykker, der legede sammen. Vi kunne spille pind; det minder meget om cricket. Vi havde en pind liggende på to mursten, og det var den, som det gjaldt om at slå ned. Somme tider måtte vi holde op med at spille, fordi de, der var slået døde, ikke gad vente og gik hjem.

Vi spillede meget med kugler. De var af ler, der var malet i forskellige farver, og de kostede én øre stykket. Var man heldig havde man glaskugler til 10 øre stykket. Det bedste sted at spille var på kirkegården. Det farligste ved kuglespillet var, når de større drenge dukkede op. Så lød kommandoen ”pil op”, og alle reddede deres kugler; bare ikke dem, der lå i hullet. Dem tog de store drenge.

Vi spillede top med en drejet top af træ og en hjemmelavet pisk. Jeg var heldig, fordi jeg kendte en drejer, der lavede alle de toppe, jeg ville have. De var ganske vist ikke så flotte, som de købte, og vist heller ikke helt så gode. Da vi blev lidt ældre, spillede vi klink, hvor man skulle kaste 5-ører så tæt til en streg som muligt. Den, der lå tættest på stregen, fik pengene.

Jeg spillede også fodbold. Først i Lovparken og siden hen på det nye stadion, vi fik i 1932. Det legetøj, jeg husker, som det bedste jeg havde, var en dampmaskine, jeg havde fået af min moster. Den blev varmet op med sprit, og man kunne slutte forskellige små maskiner til

Børn i gården bag Nørregade 24. 1930.

I telt ved stranden. Helvig Pedersen med døtrene Bitten og Birthe. Ca. 1935.

Strikkeklub i Bitten Petersens hjem i Teaterbygningen. Ca. 1937.

Meget legetøj bliver aldrig forældet.
(Foto: Simon Botfeldt, Køge Museum).

den. Og så var der Mekano byggesættet, som man kunne bygge alverdens ting af. Der var arbejdstegninger med, og det bedste var, når man var færdig med en rigtig svær model.

På marken mellem Pedersvej og Ølbyvej havde en motorklub i Køge anlagt en hjemmelavet Dirt Track bane – vi kaldte det ”Dørtræk” – til motorcykelløb. Det var i 1929, og banen holdt vel i fire sæsoner.

3-4 gange om året blev der holdt Dirt Track løb, som ikke kun havde lokale racerkørere, men også udenbys. Især husker jeg en kører fra Ringsted, som vi lagde særlig mærke til på grund af hans sorte tøj og det brede bælte, han bar. Som regel kom 2-300 mennesker og overværede løbet.

Jeg husker ikke, hvad det kostede at komme ind, for min fars onkel havde et hus på Pedersvej med have ud til Dirt Track banen. Ad den vej kom jeg gratis til Dirt Track løb.

Om sommeren byggede vi huler på Køge Ås. Her kunne vi så være og vide, at ingen kendte vores hemmelige hule. Lige til næste gang, hvor vi så kunne se, at der havde været fremmede på besøg.

Om vinteren kælkede vi på Åsen, hvor spejderne havde lavet en bane, som ikke var helt ufarlig. Når der blev kælket, var det ikke ualmindeligt, at 2-300 mennesker kom og kiggede på, og det skete da også nogle gange i løbet af en vinter, at ambulancen måtte tilkaldes. På det lokale maskinsnedkeri fik vi lavet en lang styrestang på fire meter. Kælkede man alene foregik det oftest på maven, og så styrede vi med benene.

Søndre Strand 1932. I midten Christian og Helvig Pedersen.

Marked på Køge Torv i 1922.

To medlemmer af det nystiftede Køge Cykel Ring, som deltog i Rundskuets optog gennem byen i 1934.

Når der kom cirkus til Køge by blev teltet slået op på Køge Torv.

Den billigste måde at komme i cirkus på var gennem en "undersejler" – vi krøb under teltet. Det gav en gratis forestilling eller, lige så tit, "et rap i røven".

To gange om året, ved skiftedag i maj og november, var der marked på Køge Torv. Så var der gøgl og underholdning, og en gang om året kom den berømte "Professor Labri" med høj hat og stok og udførte sine kunster. Min far havde en onkel, som var hattemager i Køge, og det fortælles i familien, at Labri købte sig en ny høj hat hos ham hvert år, han var i Køge. En ny hat kostede fem kroner. Et år, da Labri købte sin nye hat, skete følgende: "Stræk din hånd frem" sagde Labri til hattemageren og lagde så kronestykkerne i hånden på ham, mens han talte højt til fem. "Luk nu hånden godt om penge og pas godt på dem", sagde professoren, mens han forlod butikken. Da hattemageren åbnede sin hånd, lå der - fire kroner. Året efter klagede hattemageren til Labri.

"Simpelt trylleri", svarede professoren."

"Professor Labri", som i virkeligheden hed Johannes Marinus Dines Petersen, fotograferet i 1930'erne.

Rundskuedag i Køge i 1928.

Køge Torv i slutningen af 1930'erne. Bilerne kunne få tanket op ved benzinstanderne til højre i billedet.

1933 – 1939

PÅ VEJ MOD EN NY KRIG

Byfestmærkat fra Køges jubilæum i 1938.

Den sidste del af 1930'erne var præget af megen politisk uro. Efter den store verdenskrise i 1929 var det tyske demokrati gået i opløsning, og i 1933 kom et nyt parti, Tysklands Nationalsocialistiske Arbejderparti, til magten i det store land syd for Danmarks grænse. Folk kaldte det Nazistpartiet.

Den 4. juli 1938 fejrede Køge sin 650 års fødselsdag med en byfest, der varede i tre dage. Kongen og kronprinseparret kom sejlene til byen i Kongeskibet og deltog i festlighederne.

Flere tusinde mennesker deltog i festen. Der var sportsarrangementer, revy og alverdens forlystelser, og det hele sluttede med et historisk optog og et stort festfyrværkeri.

I Danmark blev der dannet et nazistisk parti. Det fik også medlemmer i Køge, som ellers med sine store fabrikker var en arbejderby med mange kommunister. Kommuniste og nazister kunne mildt sagt ikke fordrage hinanden, og et nazistisk møde på Jernbanehotellet i 1934 endte i et kæmpe slagsmål mellem nazister og kommunister.

FLERE ARBEJDSPLADSER

Køge var blevet en industriby, og i 1933 åbnede endnu en stor virksomhed i Køge. Farvefabrikken Sadolin & Holmblad købte en grund nord for byen, og begyndte opførelsen af en stor fabrik med navnet "Kemisk Værk Køge A/S". I løbet af 1934 skød bygningerne op, og de fleste glædede sig ved de nye arbejdspladser. Naboerne var ikke helt så tilfredse. Prøveboringer på fabrikkens grund tømte deres brønde for vand. I 1935 var der opført 15 bygninger, og 40 arbejdere havde fået arbejde på virksomheden.

Hovedproduktionen blev fremstilling af farvestoffer, men inden længe blev der også fabrikeret mælkesyre til læskedrikke. De hed Chabeso, Drueta og Funkisko.

Læskedrikken Funkisko

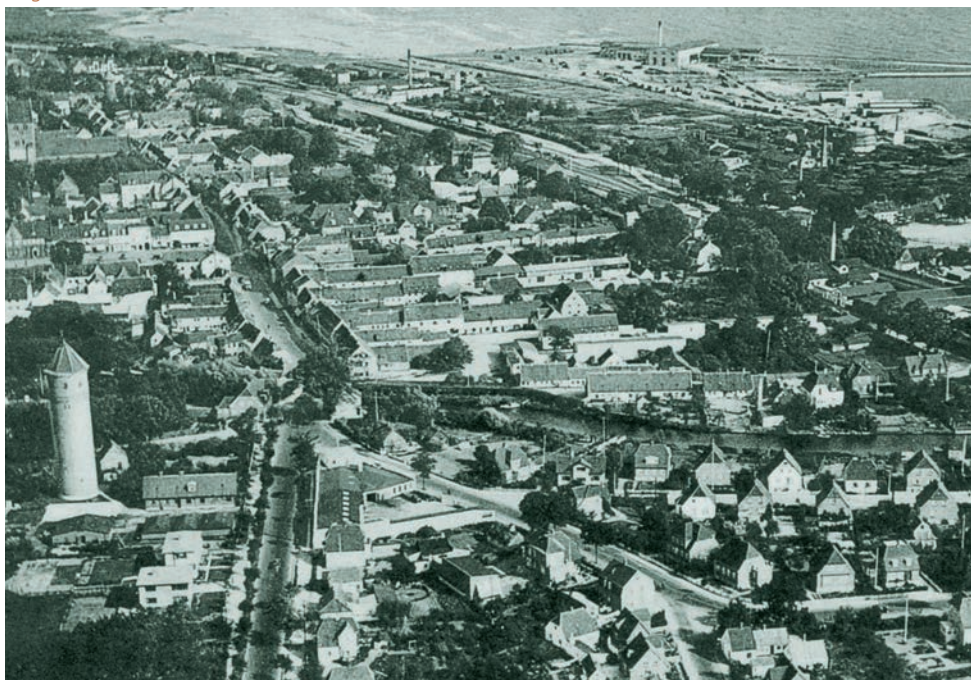

Der bygges på Kemisk Værk. 1934.

Rutebilpladsen på Køge Torv 1938.

Køge, ca. 1935.

I løbet af trediveerne begyndte kvinderne at komme ud på arbejdsmarkedet; det vakte nogen modstand, især i perioder med stor arbejdsløshed.

Det var ikke velset at blive fabrikspige. En kvinde fortæller, at hendes bror, der arbejdede på Gummifabrikken, sagde til deres mor: ”Hvor tillader du, at hun tager ud på Gummien, det var forfærdeligt. Så sagde min mor: Ja, det må hun selv klare, for det er hun i stand til, så alt det pladder, du kommer med, det kan jeg slet ikke gøre noget ved. Hun er mand for sin egen hat.” (Fra ”Arbejdererindringer”, Køge Byhistoriske Arkiv, 1980).

Medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund i Køge. Ca. 1935.

Gusta Agenskov foran familiens fiskeforretning i Nørregade 24.

Henrik og Yrsa Ibsens frisørsalon i Nørregade 35, fotograferet i 1934.

FRITIDEN

”For et barn var havnen et vidunderligt sted at vokse op, her var utallige muligheder for legepladser – balancegang på store kævler . . spøgelseshistorier mellem de store sveller på Imprægneringsanstalten, så uhyggelige, at man dårligt turde gå hjem bagefter.”

”Vi legede alle drenge på Lovparken; der var legeplads og fodboldbane . . Som drenge kunne vi ikke mærke de sociale forskelle. Vi legede også somme tider lidt med

”Palmehaven” på Køge Torv havde skiftet navn til ”Landsbyen”. Her var der musik, dans og optræden, og det var her, byens unge kom.

I 1934 strejkede drengene på Køge Trævarefabrik. Drengene opnåede 5 øre mere i timen, så lønnen kom op på 40 øre for dem, der var under 16 år, og 45 øre for dem, der var over.

Bådudlejning til fritidssejlad ved Klapbroen i 1930'erne.

Et hjem med klaver og med violin. Her er det hos møllebygger Brandt i Nørregade 48. Ca. 1933.

pigerne. Man kom også til fødselsdage i hinandens hjem. Det gik på tur uanset sociale lag, men forældrene kom ikke sammen, det var kun kammeraterne”, fortæller en dreng fra et håndværkerhjem i Køge i 1930’erne. (Køge Museums Etnologiske Undersøgelser).

I det inderste af Svajebassin-
et lå et ”svømmestadion”,
hvor Køge Svømmeklub
afholdt konkurrencer og
stævner. Ca. 1940.

Køges første skoleorkester
fotograferet i 1936.

FORURENING

Efter Første Verdenskrig fik mange indbyggere i Køge vandskyllende toiletter. Dermed blev endnu mere spildevand ledt ud i vandløbene og i Køge Bugt. I 1930’erne blev det påbudt husejerne at installere en septiktank, som rensede vandet, inden det blev ledt videre ud i naturen. Oven i udledningen fra de private husstande bidrog de store industrivirksomheder til den begyndende forurening.

Køge Å var begyndt at lugte mærkeligt, og i 1936 lod Sundhedskommissionen badevandet undersøge i Køge Bugt. Resultatet anså man dog ikke for alarmende.

KØGE BOLDKLUB

Køge Boldklub var blevet stiftet i 1895, og blev lagt ind under Køge Gymnastik og Idrætsforening i 1907. I oktober 1927 brød fodboldafdelingen ud og dannede sin egen klub.

I begyndelsen spillede man i Lovparken, men i 1932 blev et nyt stadion indviet ved Københavnsvej. Det blev fejret med en opvisningskamp mod Skovshoved for 1500 tilskuere. I 1939 rykkede Køge Boldklub op i første division og sluttede sæsonen med en flot fjerdeplads.

Kvindeligt gymnastikhold fra Køge med lederen Ejnar Jørgensen engang i 1930'erne.

Køge Boldklub 1934. I baggrunden ses klubhuset, der var bygget i funkisstil.

1940 – 1949

BESÆTTELSE OG BEFRIELSE

Siden verdenskrigen havde mange mennesker frygtet en ny krig. Gennem den sidste halvdel af 1930'erne havde Tysklands diktator, Adolf Hitler, overfaldet flere af Tysklands nabolande, og i 1939 overfaldt han Polen. Det blev begyndelsen på endnu en verdenskrig. Det var i september 1939.

Endnu en gang ankom en sikringsstyrke med danske soldater til Køge, det var 100 mand. Samtidig begyndte man at øve sig på mørklægning af byen, og de første rationeringsmærker blev uddelt fra Brochmands Skole. Mange i Køge har sikkert spurgt sig selv, om det mon gik galt denne gang. Det gjorde det.

Den 9. april 1940 blev Danmark besat af det nazistiske Tyskland.

Køge Stationsplads under krigen. Skiltet på lygtepælen bærer teksten: "Deutsche Wehrmacht, Standortältester, Brockmannschule, neben der Kirche".

SKOLERNE UNDER BESÆTTELSEN

Dagen efter den tyske besættelse kom de tyske tropper til Køge by. Det var sanitetstropper, og de rykkede ind på Køge Sygehus.

Et af de områder, der først mærkede den tyske besættelse var skolerne. Allerede den 11. april flyttede tyske soldater ind på Brochmands Skole, hvor de blev til den 6. juni. Eleverne rykkede sammen, men da tyskerne kom tilbage til skolen i efteråret, måtte der nødløsnin-ger til. Brochmands Skole blev lukket og flyttet til Tøxens Skole, som så flyttede til Teknisk Skole. Efter sommerferien 1940 rykkede alle sammen på Tøxens Skole, hvor klasseværelserne blev halveret for at få plads til alle elever. De mindre klasser fik en kortere skoledag, og de større klasser blev undervist i toholdsskift, nogle om formiddagen og nogle om eftermiddagen.

Brochmands Skole under den tyske besættelse. Barakken er bygget af besættelsesmagten.

Mørklægning

Rullegardinfarve

sort og grøn, gør Deres gamle Rullegardiner lystætte.

Mørklægningspapir

svært grønt Papir, 225 cm bred, egner sig udmærket for Mørklægning af Butiksvinduer, er paa Lager.

Vi omforandrer Deres gamle Rullegardiner til Mørklægning.

Blændlister

til Siderne gør Vinduet helt lystæt.

Der var krig, og man måtte tage sine forholdsregler.

Alle i byen skulle mørklægge om natten, så intet lys kunne hjælpe de allierede flyvere på vej. (Østsjællands Folkeblad 24.9.1940)

Det var besværligt, men man var dog fornuftige nok til at beholde nødplanen, da tyskerne forlod Brochmands Skole i marts 1941, for i marts 1943 overtog tyskerne igen Brochmands Skole. Denne gang til unge tyske soldater fra Hitler-Jugend; de var 15-17 år gamle.

I løbet af besættelsestiden blev det, som så meget andet, svært at drive skole. På Tøxens Skole måtte man i vinteren 1942-43 opgive at lade de ældste elever få deres "14 dages bad." I stedet fik de i omklædningsrummet et "tempereret motionsbad"; hvad det så var for noget, men det har sikkert ikke været behageligt. Samtidig mærkede man et strejf af nazisme, da tre lærere på Tøxens Skole i 1941 fik orlov for at tage på studierejse til Tyskland. Om de tre lærere fortæller Jens Gerhard Christensen, der var elev på Tøxens Skole under krigen, at de havde krævet ham afstraffet, fordi han i skolebladet havde skrevet, hvad han mente om deres nazistiske sympatier:

"Skoleinspektør Boelskov bad de tre lærere gå udenfor, mens afstraffelsen skete og beordrede mig hen til en læderstol. . . Her slog han løs på stolen, så det kun høres uden for. Da han var færdig, fik jeg ordre til at se brødebetyngtet ud, når jeg forlod kontoret."

Graffiti lavet af tyske soldater på Brochmands Skole.

CB-mandskab fra Køge på øvelse. CB var forkortelsen for Civil Beskyttelse.

Beskyttelsesrummet på Torvet blev bygget af jernbanesveller og placeret neden for Frederik den Syvendes statue. Det var forfærdeligt grimt, og da det lignede noget fra nybyggertiden i Amerika fik det navnet "Onkel Toms hytte".

FRYGTEN FOR LUFTANGREB

Lige fra den første dag og under hele krigen, var man bange for at blive bombet fra luften, og kommunen arbejdede hårdt for at sikre Køges befolkning i tilfælde af luftangreb. Det var ikke så mærkeligt. Efterhånden som krigen skred frem, oplevede Europas byer rædelsvækkende luftbombardementer.

I 1940 blev der opsat to kraftige luftværnssirener, en ved havnen og en på Tøxens Skole. Var der luftalarm

Rundt i byen og i omegnen var oprettet luftværnsmeldesteder, som skulle melde om fjendtlige overflyvninger. (Foto: Simon Botfeldt, Køge Museum).

CB-staben. For bordenden sidder politimester Vagn Bro.

Der blev indrettet beskyttelsesrum forskellige steder i byen. I den sidste del af krigen byggede man de kendte kuppelformede beskyttelsesrum. Her er det i Lovparken. (Foto: Erik Ahlborn).

om natten, tog skolen ”lempeligt på de tilfælde, hvor børnene efter en luftalarm møder en time eller to for sent.”

Desuden blev der oprettet et CB-korps, som kunne sættes ind og slukke brande og hjælpe sårede ved et luftangreb. De ældste spejdere i byen var med i det frivillige ”Spejdernes Hjælpekorps”, som blandt andet løste opgaver som ordonnanser, når der blev blæst luftalarm over byen.

HVERDAGEN

UNDER BESÆTTELSEN

Hverdagen blev stadig mere besværlig, og der var mangel på alt.

For første gang blev tanken om genbrug sat i system. Det kom til at hedde ”Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse”, L.A.B., og havde, som navnet sagde, egentlig til formål at skaffe arbejde til de arbejdsløse. Dem var der hele 9,7 % af i Køge i 1942. Arbejdsløsheden betød blandt andet afskedigelser på Gummifabrikken, og det var de gifte kvinder, der skulde fyres. Det var vel, fordi man mente, at det ramte

I april måned 1945 satte en lokal nazist ild til spejderhytten i Vestergade, fordi han mente at vide, at det var spejderne, der havde knust hans ruder. (Foto: Hans Poulsen).

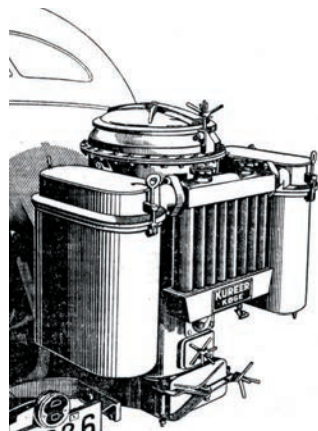
mindre hårdt, hvis manden derhjemme havde arbejde. Der blev protesteret, men ledelsen stod fast, og i 1940 afskedigede man 150 gifte kvinder.

Der var kun benzin til læger, politi og til andre vigtige opgaver; det vil sige til i alt 87 biler i Køge i 1944. Resten af bilerne blev klodset op eller forsynet med en generator; det var en slags kakkelovn, der udviklede gas, som bilerne kunne bruge som brændstof.

Stort set alle varer var rationerede, eller man kunne slet ikke købe dem. Var man til cigaretter stod den på kirsebærblade, toppe af kartoffelplanter eller såkaldt ægte tobak fra Sydbyn.

Vintrene under besættelsen var meget kolde, og sneen lå højt på vejene. Brændsel var dyrt, så skulle man giftes, måtte man selv medbringe 10 hl koks til kirken.

Togene var overfyldte, så meget, at et tog i den sidste krigssommer gik i stå på bakken ved Lellinge; folk stod på trinbrættet eller sad på taget af vognene. Ved juletid var der igen pres på, men da havde man sat vagter ud på stationen, som forhindrede folk i at hænge udvendigt på vognene.

Her er den helt rigtige

Generator

for Person- og Varebiler og små Lastbiler, meget billig i Anskaffelse, vejer 140 kg og bruger kun for ca. 4-5 Øre Brændsel pr. Kilometer.

I 1941 indsamlede L.A.B. 5 tons jern, 4 tons papir, 886 kg gummi, 1 tons klude, 90 kg sølvpapir og meget andet. Så genbrugstanken er ikke så ny endda.

Al civil kørsel måtte ske med "gengas". (Østsjællands Folkeblad 20.1.1942).

Under krigen skulle alle voksne bære et legitimationskort på sig.

I Køge by var bolignøden så stor, at en familie måtte indlogeres i et udstillingsvindue på havnen. Men ser man på boligforholdene i Køge i 1943 boede faktisk 1675 familier i villa (dog ofte to familier i ét hus), og kun 1325 familier i etageejendomme.

MODSTANDEN

Indtil 1943 styrede den danske regering Danmark gennem den svære tid.

Og faktisk virkede det hele ret normalt i de første krigsår. I 1940 blev Sønder Køge indlemmet i Køge kommune, og byen havde igen plads til de nødvendige udvidelser. I 1941 tog byen et nyt gasværk i brug – de fleste køkkener brugte gas. Samme år blev der opført en stor tilbygning til Køge Rådhus i Bygårdsstræde.

Man kunne næsten glemme, at der rasede en frygtelig krig derude i den store verden.

Konfirmationskjole . . .
. . . og Andendagsdragt,
april 1943.

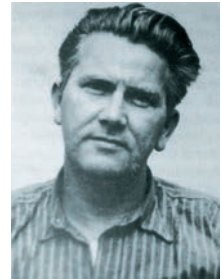

I kælderens under Brochmands Skole kogte Danske Kvinders Beredskab marmelade af nedfaldsfrugt til byens fattige familier.

Vintrene var meget kolde under besættelsen. Københavnsvej i isvinteren 1941-42.

Svend Jørgensen var kommunist. Han blev arresteret i 1941 og indsat i fangelejren Horserød. Han flygtede og udførte derefter et betydeligt modstandsarbejde på Sjælland og Lolland-Falster, indtil han blev taget af det tyske politi og sendt til Kz-lejren Dachau. Han overlevede og kom hjem efter krigen.

I 1941 overfaldt Hitlertyskland det kommunistiske Sovjetunionen.

I Køge, der var en arbejderby, var der en del kommunister. De måtte under jorden, da den danske regering gik med til det tyske krav om at arrestere et antal medlemmer af Danmarks Kommunistiske Parti.

Politiet i Køge rykkede også ud, men de fleste kommunister her i byen slap væk. Mange af dem gik ind i modstandsbevægelsen, hvor de måtte leve de næste fire år under jorden i det enorme pres, sådant et liv medfører. Enkelte blev fanget, og én måtte den forfærdelige vej til de tyske Kz-lejre.

Sabotagen og modstanden mod tyskerne tog til, og i august 1943 udbrød der strejker og voldsom uro over hele landet. Hitler forlangte strammere forhold i Danmark; det kunne den danske regering ikke gå med til,

Under sit ophold i Horserød malede Svend Jørgensen denne bakke med et billede af lejren. (Foto: Simon Botfeldt, Køge Museum).

Der var mangel på det meste, så næsten alt blev rationeret. Rationeringen fortsatte flere år efter krigen.

og den gik af. Samtidig angreb tyskerne de danske kaserner, og de danske soldater blev taget til fange. I Køge blev borgmesteren, viceborgmesteren og den nye politimester kaldt til den tyske kommandant, der havde kontor på 1. sal på Brochmands Skole. Kommandanten forlangte en aftale om, at de skulle opretholde ro og orden. Det var ikke svært at sige ja til det, det gjorde de allerede. Det kneb dog noget på restaurant "Landsbyen", hvor der med mellemrum opstod klammeri mellem de unge fra Køge og de tyske soldater.

Den mere organiserede modstand var begyndt at tage form i Køge allerede før 1943.

Medlemmer af Konservativ Ungdom i Køge var så småt begyndt at gøre modstand mod den tyske besættelsesmagt, og kommunisterne, der var gået under jorden i 1941, oprettede modstandsgrupper, som blandt meget andet trykte illegale blade. I de illegale blade kunne befolkningen læse det, som ikke måtte fortælles i radioen og i de almindelige aviser på grund af den tyske censur.

I Køge opstod der flere illegale bladgrupper. En af dem bestod af unge, som lige var kommet ud af skolen. Bladet, de trykte, hed "Den Danske Kokarde".

Fire af modstandsfolkene bag "Den Danske Kokarde". Bladet blev fremstillet på Junckers Savværk, når kontorfolkene var gået hjem. (Foto: Børge Kliving).

En del af den store krig lå i den nordlige del af Køge. En tysk lyttestation indgik i et stort pejlenet, der blandt andet kunne finde de radiosendere, der holdt modstandsbevægelsen i kontakt med England. (Foto: Hans Herold).

Næste side, øverst: Alsangsstævne med 5000 fremmødte i Lovparken i august 1940. Alsang var den almindelige danskers måde at vise sin modstand mod tyskerne på.

Næste side, til højre: Erik Boelskov var 21 år, da han gik over isen til Sverige for at gå i engelsk militærtjeneste.

Det var almindeligt at skrive et afskedsbrev, inden man blev kastet ned bag fjendens linier. Eriks forældre i Køge fik først hans brev efter krigen. Dette er den første side. (Elisabeth Boelskov).

Ret tidligt i krigen begyndte England at kaste faldskærmsagenter ned i Danmark. Deres opgave var at hjælpe modstandsbevægelsen. Faktisk blev de to første agenter kastet ned syd for Køge. Det gik galt, den ene faldskærm foldede sig ikke ud.

En kold vinternat i 1942 gik en ung mand fra Køge over isen til Sverige; han ville til England og være soldat. Hans forældre vidste ingenting. Han hed Erik Boelskov, og hans far var skoleinspektør på Tøxens Skole. I England blev Erik uddannet til faldskærmsagent, og fik kodenavnet "Table Sandwich". Han blev kastet ned i Jylland i 1943, og kom snart efter til Roskilde, hvor han organiserede en sabotage. Fra Roskilde tog Erik til København. Her omkom han, da den lejlighed, han boede i, sprang i luften. Lejligheden havde været fyldt med sprængstof. Erik Boelskov nåede at arbejde som faldskærmsagent i fem måneder. Hans forældre vidste ikke, at han var kommet til Danmark, for selvom Erik havde været så tæt på som i Roskilde, måtte han ikke opsøge sine forældre i Køge. Først efter krigen fik de at vide, at han var død. Erik Boelskov ligger begravet på Ny Sct. Nikolai Kirkegård.

REGENT PALACE HOTEL.
PICCADILLY CIRCUS,
LONDON, W.1.

"Kære Forældre og Børnre!"

*Disse 3 nogen Lunde skulde fra
dette Brev at læse, vil det være
det sidste, I vil høre fra mig.
Det vil blive sendt til jer i
det Tilfælde jeg ikke har over-
levet denne krig. Hvordan jeg faktisk
vil I måske aldrig høre at vide
men Hvilken smerte dette Brev
er at fortælle jer, hvad der i
store Grad er hædet mig siden
jeg rejste. Af Tårerhalsgrunde
er jeg ikke i Stand til at for-
tælle meget om denne Maade.*

I dag kender vi til grusomhedernes omfang: 6 millioner jøder blev henrettet af nazisterne under Anden Verdenskrig.

I oktober 1943 indledte tyskerne jagten på de danske jøder. De fleste var dog blevet advaret og nåede at flygte. Nu prøvede de at slippe til Sverige, og her kom Køge til at spille en vigtig rolle. Med hjælp fra modstandsbevægelsen, men også fra mange almindelige mennesker i Køge, lykkedes det at få sejlet et større antal jøder over til friheden på den anden side af Øresund. Transporterne udgik fra forskellige steder i havnen eller direkte fra strandene syd for byen. Det største af disse udskibningssteder lå ved Strøby Ladeplads syd for Køge.

Somme tider gik det galt. En gruppe jøder, som havde skjult sig i Sømandshjemmet på havnen, blev afsløret. De blev sendt til rædslerne i ghettoen Theresienstadt i Tjekkosllovakiet.

Lederen af våbenmodtagelserne på Køgeegn, Skaarup Christensen, gemte et stykke faldskærmsstof til sin søns dåb i oktober 1945. (Foto: Simon Botfeldt, Køge Museum).

Creek: 5735 14-4
91/55 14-4
NY 91 of 14" STOP New points 60 page
15-0-3 beneath first 1 for lady in Ny
Lellinge 04 rpt Ny Lellinge 94 name
Astrid letter g for George STOP 61 page
13-B-2 at 400 m south rpt south of k
for kitten in Kildebroende rpt Kilde-
broende name Fride letter f for Freddy.
216

Klarmelding fra England af våbenmodtagepladsen "60 - Ny Lellingegaard", hvor modstandsfolk fra Køge modtog nedkastede våben. (Stig Jensens arkiv - Rigsarkivet).

Modtagepladsen "60 - Ny Lellingegaard" fotograferet i 1990. (Foto: Henning Bjørn Larsen).

Som krigen skred frem begyndte man at opbygge en hemmelig hær i Danmark. Den skulle falde tyskerne i ryggen, hvis der blev brug for det. Hæren skulle bruge våben, og de blev kastet ned fra luften. Vest for Køge ligger store skovområder, og her kastede engelske flyve-maskiner våben ned om natten til de ventende våben-modtagegrupper. I Køge blev der dannet en våben-modtagegruppe under ledelse af ingeniør Skaarup Christensen. Når våbnene var kastet, blev de kørt væk fra modtagepladsen og skjult på gårde i omegnen, inden de blev sendt videre til København. Det var et farligt arbejde, som kunne medføre dødsstraf.

I september måned 1944 arresterede tyskerne det danske politi. Det var en alvorlig situation, for nu var der frit slag for de kriminelle. Derfor oprettede borgere i Køge by hurtigt et privat vagtværn, som arbejdede som en slags privat politi. Vagtværnet havde det ikke let. Det var jo ikke alle, der rettede sig efter dem, og det blev ikke lettere, da Schalburgkorpset, som bestod af danske nazister, rykkede ind i Køge og mente, at de var det nye politi.

I løbet af foråret 1945 blev der foretaget flere mindre sabotager i Køge. En større sabotage gik ud over Ørum Hansens Maskinfabrik, som tyskerne havde pålagt at fremstille våbendele til deres krigsførelse. Fabrikken lå dengang på Søndre Allé. Det var en gruppe fra den kendte modstandsorganisation "Holger Danske" i København, der kom til Køge og sprængte fabrikken. (Foto: Kaj Christensen).

Gården Tammoseholm ved Strøby Ladeplads var et af de store opsamlingssteder for jødiske flygtninge i oktober-dagene 1943, inden de slap til Sverige. (Foto: Henning Bjørn Larsen).

Den tyske Besættelse af Danmark ophører Kl. 8 i Dag

Østsjællands Folkeblad den
5. maj 1945.

BEFRIElsen

I foråret 1945 var tyskerne på tilbagetog overalt, og alle vidste, at det kun var et spørgsmål om tid, inden det hele var overstået.

Og så en lørdag aften i maj lød det over den engelske radio, at tyskerne havde overgivet sig, og at freden kom til Danmark den næste dag. Den næste dag var den 5. maj 1945.

Fem års utryghed og mørke var slut, og alle festede i gaderne.

Den 5. maj om morgenen samledes Køges modstandsfolk i Flindts Gård i Vestergade 20. Foran modstandsfolkene ses Skaarup Christensen med kasket.

Nysgerrige foran Rådhuset for at se de personer, der i befrielsesdagene blev arresteret for at have samarbejdet med tyskerne.

Næste dag rykkede modstandsbevægelsen ud for at sikre ro og orden i byen.

I Køge Havn lå der et større antal tyske krigsskibe, og besætningerne på dem ville ikke overgive sig til Køges modstandsbevægelse. Det gav nogle nervøse dage med skyderi og uro i byen. Først da engelske soldater kom til Køge, tre dage efter befrielsen, overgav tyskerne på skibene i havnen sig til dem.

Kort tid efter marcherede de sidste tyske soldater ud af Køge.

Tyske krigsskibe i Køge Havn efter befrielsen. (Erik Ahlborn).

Tyske soldater marcherer ud af Køge. Billedet er taget fra Teaterbygningen.

Krigen var slut, og selvom der igen var lys i gadelygterne, og de forhadte mørklægningsgardiner var blevet brændt, kastede krigen sine skygger ind i de kommende år.

Der var stadig mangel på det meste, og det, man kunne købe, var rationeret. Det tog tid at få det hele til at fungere normalt igen efter de svære år.

Perioden fra 1914 til 1949 havde været en dramatisk tid med to store verdenskrige, kriser og politisk uro. Efterkrigstiden blev ikke så fredelig, som mange havde håbet på, men med starten på 1950'erne begyndte opbygningen af det danske velfærdssamfund, vi kender i dag.

Den tyske lyttestation nord for byen blev omdannet til flygtningelejr, fortrinsvis med flygtninge fra Østeuropa, og blev nu kaldt Nordlejren.

Stadig flygtningelejr, men i 1947 forlod de sidste flygtninge Nordlejren. Kommunen overtog stedet og indrettede det til husvilde familier.

Åbning af skoleidrætsstævnet 1960. Optøget er på vej ud ad Nørre Boulevard mod Køge Stadion.

ORDFORKLARINGER

Epidemi Når mange mennesker samtidig rammes af en smitsom sygdom.

Funkisstil En stilart indenfor kunst og arkitektur fra 1930'erne, som tilstræbte at tingene ikke kun skulle være pæne at se på, men også brugbare - de skulle fungere.

Generator Under besættelsen blev bilerne forsynet med en gasgenerator. Når man fyrede i den med træ dannedes der gas, som bilen kunne bruge som brændstof.

Illegal I strid med loven.

Imprægnering Måde at behandle træ på, så det holder længere.

Jura Videnskab, der har med retsvæsen at gøre.

Konkurs Man bliver erklæret konkurs, når man ikke kan betale dem, man skylder penge. Dermed mister man retten til selv at bestemme over sine penge.

Neutral Upartisk.

Ordonnans Militærperson, der overbringer meldinger og befalinger.

Præliminæreksamen Eksamen, der stort set svarede til en realeksamen. **Realeksamen**

kunne man tage efter ti års skolegang. Præliminæreksamen blev afskaffet i 1958.

Rationering System til fordeling af varer, der er mangel på.

Rationeringsmærker Mærker, som uddeles til en befolkning, for at styre fordelingen af rationerede varer.

Rundskue Et arrangement, hvor man ved køb af et rundskuehæfte, kan komme rundt og se virksomheder, der normalt ikke er offentligt tilgængelige.

Sanitetstropper Soldater, der tager sig af syge og sårede.

Schalburgkorpset Et dansk nazistisk militærkorps.

Sikringsstyrke Soldater, som holdes parate, hvis der er risiko for krig.

Skiftedag Den dag, tjenestefolk skiftede arbejdsplads. Især 1. maj og 1. november.

Valutacentralen Valutacentralen blev oprettet i 1932 for at styre den danske import af varer fra udlandet.

Økonomi Forhold, der især har med penge at gøre.

REGISTER

- Albrechtsen, Niels 26
Boelskov, Erik 52, 53
Boelskov, Jørgen 28, 46, 53
Brandvæsen 24
Brochmands Skole 27, 29, 44, 45, 46, 50, 52
Byjubilæum 37
Christensen, Paul Skaarup 54, 55, 56
Civilbeskyttelse 45, 46, 47, 48
Codan Gummi Se Gummifabrikken
Codanvej 10
Codanværftet 8, 9, 10
Collstrops Imprægneringsanstalt 30, 31, 32, 41
D.U.I. 21
Danmarks Kommunistiske Parti 51, 52
Dansk Afvulkaniseringsfabrik 12
Dansk Galoche – og Gummifabrik 12
Dansk Limfabrik 32
Danske Kvinders Beredskab 50
Den Danske Kokarde 52
Den Spanske Syge 23
Det Danske Spejderkorps 21, 48
Ferslev, C.V. 6
Første Verdenskrig 4, 15, 16
Gammel Køge Byggeforening 18
Guldfisken 6
Gummifabrikken 12, 13, 14, 15, 26, 31, 32, 40, 48, 49
Hafnia Biografen 22
Hansen, H.J. 6
Hotel Prinsen 13
Jernbanehotellet 5, 38
Juncker, Flemming 9, 30
Junkers Industrier 8, 30, 32, 52
Jødeforfølgelser 54, 55
Kemisk Værk Køge A/S 38
Kofoed, Niels 26, 28, 32
Konservativ Ungdom 52
Kosmorama Biografen 22
Kvindeligt Arbejderforbund 40
Køge Andelssvineslagteri 32
Køge Boldklub 43
Køge Bryggeri 15
Køge Byggeforening 18, 19
Køge Cykel Ring 35
Køge Cykelklub 22
Køge Gymnastik - og Idrætsforening 43
Køge Havn 5, 32
Køge Oliemølle 16
Køge Rådhus 24, 50, 57
Køge Stationsplads 44
Køge Svømmeklub 22, 42
Køge Sygehus 45
Køge Søbadeanstalt 21
Køge Torv 5, 17, 22, 35, 36, 37, 39
Køge Trævarefabrik 32, 41
Køge Værft 8, 9, 10, 11
Køge Å 42
Køge Ås 35
Køge-Ringstedbanen 20
L.A.B. 48
Landbobanken 14
Landsbyen (restaurant) 41, 52
Lovparken 34, 41, 43
Nazister 37, 38, 55
Nordlejren 52, 58
Ny Sct. Nikolai Kirkegård 53
Palmehaven 41
Politiet 55
Rationeringskort 6, 51, 58
Rundskuedag 36
Schalburgkorpset 55
Sikringsstyrker 5, 6, 44
Skipperkroen 6
Spejdernes Hjelpekorp 48
Teaterbygningen 5, 6
Teknisk Skole 45
Telefoncentralen 26
Theilgaard, Albert 12, 13, 14
Tøxens Skole 23, 27, 28, 45, 46, 47, 53
Vagtværn 55
Værftsgårdene 10, 11

LITTERATURLISTE

IKKE-TRYKTE KILDER:

Forenings – og erhvervshistorisk materiale i Køge Byhistoriske Arkiv.

Personalthistorisk materiale i Køge Byhistoriske Arkiv.

Materiale fra Henning Bjørn Larsens privatarkiv om besættelsestiden i Roskilde Amt.

Materiale fra Henning Bjørn Larsens privatarkiv om de unge jøder i Roskilde Amt under besættelsen.

Østsjællands Folkeblad.

Jens Gerhard Svendsens beretning.

Køge Museums Etnologiske Undersøgelser

TRYKTE KILDER:

Niels Finn Christiansen: Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie: Klassesamfundet organiseres, 1900 -1925, bind 12, 1990.

Tage Kaarsted: Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie: Krise og krig, 1925 -1950, bind 13, 1991.

Køge Bys Historie 1288-1988, bind II: 1850-1988. Red. af Helge Nielsen, Køge 1988.

Jan Hansen: Køge i 700 år, Køge Kommune-
le skolevæsen, 1989.

Mette Henriksen: Kemisk Værk i Køge 1933-1946, Køge Studier, 1999.

Fra Borgerskole til Brochmands Skole: Et jubilæumsskrift i anledning af skolens 175 års jubilæum. Køge 1983.

Tøxens Skole 1859-1984 : Et festskrift udgivet i anledning af skolens 125 års jubilæum, 4. februar 1984. Køge 1984.

Henning Bjørn Larsen: Køge under besættelsen 1940-1945, Køge Kommune og Køge Byhistoriske Arkiv, 1995.

HER KAN DU FÅ FLERE OPLYSNINGER:

På *Hit med historiens* hjemmeside:

www.hitmedhistorien.dk kan du finde forslag til

- skønlitteratur og faglitteratur, som handler om perioden 1914-1949,
- video og film fra perioden 1914-1949,
- links til Internettet om den tid og om de emner, der er behandlet i denne bog.

Illustration på bindet: Den store parade for alle modstandsfolkene på Køge Torv 16. juni 1945. (Foto: Kaj Sørensen).

Illustration på forsats: Østsjællands Folkeblad 30. oktober 1914.

Illustration på bagsats: Østsjællands Folkeblad 29. oktober 1948.

Husk

at De atter kan faa

Mey- Flipper

den ideelle Flip

De sparer Vask,
og saa koster et helt
Dusin kun Kr. 4.00

Eneudsalg hos

IC PETERSEN

Herremagasin

Nørregade 14, Køge. Tlf. 219

Stands ved «Køge Bro»
og køb

radio

Philips »Philette« Kr. 235.00 +
Statsafgift 12.00. — Bravour »Sa-
fire« Kr. 300.00 + 12.00. To mod-
tagere, som kan være med i
kufferten. Mange andre modta-
gere og radiogrammofoner.

Harry Hvidtfeldt Nielsen.
Cykleforretningen, Køge Bro,
Køge, Telf. 312.

Sorte

Sparta-Sko

Engelsk Klæde med
Skindsaal

Til Salg

En Ottoman, som ny, et Par Herre-
støvler, Nr. 46, et Par hvide Lærreds-
benklæder, stor Størrelse, og et Par
Gymnastiksko, Nr. 45. Egevej 35,
Køge.

Lysekroner

med 3 Ovenlys og det midterste Lam-
pested til at hænge op og ned, er billigt
til Salg. Henvendelse Glæisersvej 34,
Køge. Tlf. 93.

Velholdt Staaludtrækseng

med Madras, Rullemadras, Dyne, 3
Lagener, 3 Dynebetræk, sælges om-
gaende. S. Madsen, Københavnsvej 4,
Køge.

Dagligstue

Mahogni Sofa, en Lænestol, 4 Stole
med polstret Ryg, Damask Betræk,
fra et fint Hjem, sælges billigt. An-
vises Gudrunsvvej 6, Køge.

Billigt til Salg

En brugt Barnevogn er til Salg.
Henvendelse Nielsen, Vestergade 21,
St., Køge, efter Kl. 15.

En Duereol

En Duereol, saa god som ny, Stør-
relse 1 x 2 Meter, med 8 Redepladser,
er til Salg til rimelig Pris. Henvendelse
til fhv. Forpagter J. Valentiner, Ha-
strup Villakvarter.

En Fjedervogn

Ilgefadet paa Gummi med Char-a-banc,
til Salg paa Aadal, Strøby Egede. Tlf.
Køge 3062.

Vogne til Salg

3 stive Vogne med Kasse og Høst-
haver, 2 Fjedervogne (Ladvogne) med
Patentaksler og en Gummihjulsvogn,
alle i god Stand, sælges paa Renge-
gaard pr. Storehedinge. Tlf. 113. A.
Christensen.

Motorcykle

billigt til Salg eller Bytte. Børge
Nielsen, Strøby Strand.

400 Tdr. Pajbjerg Rex

til Salg hos Gmd Chr. Frederiksen,
Egeje.

Sukkerroer

og Kaalroer, ca. 50 Tons af hver
Slags, til Salg. Tlf. Køge 3015.

Kartofler til Foder og Spisebrug
sælges og leveres. Som Betaling tages
gerne Koer, Kvier, Grise og Sæd. For-
pagter Holger Johansen, Stengaarden.
Tlf. Terslev 16.

Ho købes

Jørgen Sørensen, Strøby Egede. Tlf.
Køge 3086.

Kløverho, Frøhalm

og anden Slags Halm købes. Holger
Nielsen, Tlf. Vallo 28, Hundredepunder
Grise sælges.

★ 1. Nov

Inden De drager i d
flere Smaating at hus
pel skal Garderoben
paa Højkant igen. —
disse Tider, men kom
med Problemet, De sk
nok. — Vi gør, hvad
Kunder.

H. Can

Brogade 17

Gør lønn til spar

Intet beløb er
at kunne o

Spar ge

ember *

n ny Plads, er der
e paa. For Eksem-
jo helst bringes
Det er ikke let i
alligevel ind til os
al se, vi klarer den
vi kan for vore

gkilde

. Køge

ingsdag
edag:

for lille til
spares

nem

En dygtig Forkarl søges fra 1. November. H. Petersen, Klintgaard, Storehedinge.

En Forkarl kan faa Plads 1. November. Hans Bech-Jensen, Taagemose, Spjellerup. Tlf. Vemmetofte 38.

En Karl paa ca. 18 Aar kan faa faa Plads 1. November hos Gaardejer-ske Karoline Petersen, Toftevang, Strøby. Tlf. 68.

En Karl kan faa Plads fra 1. November. Niels Andersen, Espesgaard, Bjælkerup. Tlf. Klippinge 111.

En yngre Karl kan faa Plads fra 1. November paa Svendlergaarden, Storehedinge. Tlf. 143.

En Karl kan faa Plads paa Eng-vangsgaarden, Storehedinge. Tlf. 156x.

En yngre Karl kan faa Plads 1. November. Harry Josefsen, Nordmark, Lyderslev. Tlf. 134.

Karle. En Fodermester og 2 Karle kan fra 1. November paa Plads paa Fuglsangsgaarden. Tlf. Bjeverskov 59x.

En flink Karl kan faa Plads 1. November paa en Gaard mellem Køben-havn og Roskilde. Jens P. Sørensen, Baldersbækgaard, Ishøj, Taastrup. Tlf. Ishøj 264.

En flink Karl kan faa Plads fra 1. November paa Engtvedegaard i Spjellerup Tlf. Vemmetofte 30.

En flink Karl kan faa Plads 1. November. Thorvald Hansen, Lykkeager-gaard. Tlf. Regnemark 38.

En Karl, helst yngre, søges 1. November. Gdr. Johannes Larsen, Kissen-drup. Tlf. Faxe Ladeplads 74y.

En yngre Karl kan faa Plads fra 1. November. Egedegaard, Havnelev. Tlf. 18.

En dygtig og paalidelig Karl kan faa Plads 1. November. Niels Lorentzen, Skovdal, Raaby pr. Storehedinge.

To Karle kan faa Plads 1. Novem-ber, den ene yngre. G. Olsen, Jersie. Tlf. Solrød 268.

En Karl kan faa Plads 1. November. Gdr. Poul Sivertsen, Rydegaard, Højel-se. Tlf. Skensved 30x.

En flink Karl søges 1. November. Johs Jensen, Holmager, Sierslev. Tlf. Storehedinge 187.

En dygtig Karl kan faa Plads fra 1. November hos Svend Beck Jensen, Tunevær, Tommestrup pr. Storehedinge. Tlf. Højerup 54u.

En yngre Karl kan faa Plads 1. November. Gustav Yde, Sølvkær. Tlf. Lyderslev 154.

En Karl kan faa Plads paa Drage-bækgaard, Karise. Tlf. 69.

En Karl kan 1. November faa Plads

— se hellere ind til

THOMASSEN

Herreekvipering

Brogade 19 - Køge

dør er der et stort udvalg af særdeles gode varer — lad os fremhæve

vort righoldige udvalg

i benklæder

holmens ekstra svære fra kr. 34,50 til 49,85

i ridebenklæder

har vi masser af kvalite-ter og farver fra 39,50, ligesom vi endnu har lidt af den kendte molesvare, det stærkeste til arbejds-brug

i undertøj

har vi dejlig svært med laadden vrang fra 10,85 pr. sæt meget smukt heluldent kamgarns undertøj med lange ærmer og ben, alle størrelser

dejlige, heluldne kvalite-ter i mange smukke far-ver og mønstre

i sweaters og slip-ower

heluldne varme — røde og blaa sweaters fra 22,85 til 25,85

ligeledes heluldne slipower fra 12,85

vi har ogsaa de rigtige fære-trøjer

i hatte

huer, kasketter, polar-huer til drenge og pels-huer er der stort udvalg

i habitter

og vinterfrakker kan vi ogsaa vise Dem pæne va-rer — se blot ind til os, vi kan nok klare et og an-det.

